

Έμφυλες διαστάσεις της αντιμεταναστευτικής πολιτικής και του κινήματος αλληλεγγύης

μια εμπειρία από τη συμμετοχή μας στους αγώνες γύρω από το
κέντρο κράτησης Ελληνικού την περίοδο 2015 - 2017

Εισαγωγή

Η παρακάτω μπροσούρα αποτελεί μια πρώτη συλλογική επεξεργασία της εμπειρίας μας μέσα από τη συμμετοχή μας στο κίνημα αλληλεγγύης στις έγκλειστες του κέντρου κράτησης του Ελληνικού μεταξύ Οκτωβρίου 2015 - Ιανουαρίου 2017. Το κείμενο γράφτηκε τους πρώτους μήνες του 2018 από το σύνολο της συνέλευσής μας εκείνη την περίοδο και παρουσιάστηκε στα πλαίσια ενός κλειστού πολιτικού καφεeneίου – εκδήλωσης στην κατάληψη rms στο Πολυτεχνείο στις 17 Μαΐου 2018. Πρόθεσή μας ήταν να μετά από μια ανταλλαγή εμπειριών και σκεπτικών μέσα από το καφεeneίο με κόσμο με τον οποίο είχαμε σχέσεις και πολιτικές συνεργασίες να ολοκληρώσουμε τη συγγραφή και να εκδώσουμε/παρουσιάσουμε την μπροσούρα σε ένα ευρύτερο κοινό. Δυστυχώς οι συγκυρίες δεν μας το επέτρεψαν, καθώς λόγω της μετανάστευσης αρκετών από εμάς αναγκαστήκαμε να παύσουμε τις εργασίες μας και να αφήσουμε αυτή τη δουλειά στη μέση.

Σχεδόν δυο χρόνια μετά αποφασίσαμε να δημοσιοποιήσουμε την μπροσούρα, παρότι δεν υφίσταται η ενσώματη και συστηματική πολιτική διαδικασία που μπορεί να συζητήσει με τους συλλογικούς πολιτικούς όρους που απαιτούνται για να την ολοκληρώσει. Όμως θεωρήσαμε πως είναι σημαντικό να κατατεθεί αυτή η δουλειά ακόμα και αν δεν είναι στην τελική της μορφή για τους εξής λόγους:

Αρχικά πρόκειται για μια πολιτική συγκυρία που φέρνει στο προσκήνιο με πολύ οξυμένο τρόπο τους μεταναστευτικούς αγώνες και την αντιμεταναστευτική πολιτική καταστολής τους, το ζήτημα του εγκλεισμού στις φυλακές και τα κέντρα κράτησης, το ζήτημα της έμπρακτης αλληλεγγύης και των υλικών αναγκών αλλά και τις έμφυλες διαστάσεις που μπορεί να έχουν διάφορα μέτρα ελέγχου του πληθυσμού (βλέπε καραντίνα και ενδοοικογενειακή βία). Ως εκ τούτου είναι μια συγκυρία που θα θέσει με ακόμα πιο έντονο τρόπο την ανάγκη πολιτικών απαντήσεων και αντιστάσεων, την οικοδόμηση σχέσεων με μετανάστ(ρι)ες, την άρθρωση διάφορων μορφών αλληλεγγύης όπως η υλική στήριξη και άλλων ζητημάτων με τα οποία καταπιάνεται η μπροσούρα.

Ειδικά σε μια τέτοια συγκυρία αλλά και γενικότερα, θεωρούμε κομβική την διάχυση της εμπειρίας αγώνων και τη διατήρηση της κινηματικής μνήμης, που μπορεί να λειτουργήσει ενάντια στη λήθη τόσο κάποιων χρησιμων πρακτικών και εργαλείων όσο και πολιτικών ορίων και λαθών που έχουμε συναντήσει στο παρελθόν. Η πολιτική επεξεργασία των τελευταίων πιστεύουμε ότι αποτελεί εξίσου σημαντική παρακαταθήκη, καθώς και το έδαφος για συντροφική κριτική. Τέλος, στη διάρκεια των τριών χρόνων λειτουργίας μας προσπαθήσαμε στο βαθμό του δυνατού να διαρρήξουμε διάφορους διαχωρισμούς που έχουμε συναντήσει στην πολιτική μας πορεία: μεταξύ πολιτικού/πρακτικού, θεωρίας/δράσης, αγώνα/κριτικής, συναισθήματος/λογικής, πολιτικής με βάση το βίωμα/την κοινωνική θέση/την πολιτική συνείδηση, ευθύνης/προνομιών σε σχέση με τη δέσμευση και τη συμμετοχικότητα στις διαδικασίες, πολιτικής αποτελεσματικότητας/φροντίδας των σχέσεων και αποφυγής των εσωτερικών ιεραρχιών, επιτακτικότητας της πραγματικότητας/σεβασμού των εσωτερικών ρυθμών της συνέλευσης. Η μπροσούρα αυτή αποτελεί αποτύπωση αυτής της προσπάθειας συνεχούς ανατροφοδότησης μεταξύ πεδίων που συχνά εμφανίζονται ή αντιμε-

1. Το πλαίσιο: Συνθήκες ενασχόλησής μας με τους αγώνες των μεταναστριών και το κέντρο κράτησης Ελληνικού και η σημασία του φύλου στην κρατική διαχείριση της μετανάστευσης

1.1 Πώς και γιατί ασχοληθήκαμε με το κέντρο κράτησης του Ελληνικού

Ξεκινήσαμε ως ομάδα τον Σεπτέμβριο του 2015. Η ενασχόλησή μας με το κέντρο ήρθε σχεδόν αμέσως. Αρχικά, να πούμε ότι μέχρι και σήμερα η σχετική εμπειρία που καταγράφουμε στο κείμενο που ακολουθεί είναι συνδεδεμένη μέσα μας και με δύο ακόμα μέλη, τα οποία δεν είναι πλέον στην ομάδα μας και σήκωναν μεγάλο κομμάτι της διαδικασίας αυτής. Μάλιστα μια από αυτά, ήταν και αυτή που προσέγγισε αρχικά την συνέλευση που ασχολούταν από τότε με το κέντρο κράτησης στο Ελληνικό, την συνέλευση αλληλέγγυων κρατούμενων στα Νότια, με την οποία αργότερα συνδεθήκαμε ως ομάδα.¹

Λίγο καιρό μετά την πρώτη μας γνωριμία με τη συνέλευση των Νοτίων, τον Οκτώβριο του 2015, η Sanaa Taleb² κρατούμενη στο κέντρο κράτησης Ελληνικού³ και όντας σε αποχή συσσιτίου διαμαρτυρόμενη ενάντια στην παρατεταμένη - πέραν του εξαμήνου - κράτησή της, αρπάζεται και οδηγείται με τη βία στο αεροδρόμιο με σκοπό την απέλασή της. Η αντίσταση που προβάλλει, οδηγεί από την μία στην ματαίωση της απέλασης (λόγω των φανερών πλέον τραυμάτων που έφερε) και από την άλλη στην σύλληψη της. Ο αγώνας που ξεκινά από την έναρξη της αποχής συσσιτίου και έπειτα, σηματοδότησε για μας χρονικά, την αρχή της ενασχόλησής μας με το κ.κ. Ελληνικού. Κοιτώντας πίσω, μετά από δυόμισι και πλέον χρόνια, εντοπίζουμε τους λόγους αυτής μας της ενασχόλησης - η οποία σε πολλές στιγμές αποδείχθηκε 'βαριά' ή ελλιπής για μια ομάδα που μόλις είχε συσταθεί και δεν είχε προλάβει καλά καλά να συγκροτηθεί και να 'γνωριστεί' - σε τρεις κατευθύνσεις:

Καταρχάς, θα μπορούσαμε να πούμε ότι χαρακτηριζόταν από έναν αυθορμητισμό που πάτησε πάνω σε μια αίσθηση 'φυσικής' κινηματικής συνέχειας, μιας και η αμέσως προηγούμενη κινηματική εμπειρία των περισσότερων από εμάς ήταν η συμμετοχή στην συνέλευση no lager.⁴ Η προηγούμενη ενασχόληση με τα κέντρα κράτησης λοιπόν, μας είχε αφήσει με ορισμένες ρητές και περισσότερες άρρητες συμφωνίες και εργαλεία πάνω στο ζήτημα της αλληλεγγύης με ανθρώπους χωρίς χαρτιά που βρίσκονται αντιμέτωποι/ες με τη συνθήκη της διοικητικής κράτησης.

1. Η εν λόγω συνέλευση των αλληλέγγυων είχε ήδη στις αρχές του 2015 καθιερώσει μια σταθερή παρουσία μέσα στο κέντρο κράτησης, σε βαθμό και με χαρακτηριστικά πρωτόγνωρα για το μέχρι τότε κίνημα αλληλεγγύης. Website συνέλευσης: <https://allilegioikratoumenonstanotia.wordpress.com/>

2. Από δω και στο εξής στο κείμενο θα αναφερόμαστε στην Sanaa Taleb ως S.

3. Συχνά στο κείμενο αναφερόμαστε στο κέντρο κράτησης με την συντομογραφία κ.κ.

4. Η συνέλευση no lager ήταν μια μονοθεματική συνέλευση ενάντια στα κέντρα κράτησης (Σεπτέμβριος 2013 - φθινόπωρο 2015).

τρωπίζονται ως διαχωρισμένα. Με όλα τα σφάλματα και τις δυσκολίες, είμαστε αρκετά χαρούμενα που όλα τα άτομα, παρά τις διαφορετικές ταξικές, πολιτισμικές, εκπαιδευτικές καταβολές συμμετείχαμε στη συγγραφή και μπορούμε το καθένα ξεχωριστά να υποστηρίξουμε αυτό που συλλογικά καταθέτουμε. Για εμάς αυτό ήταν ένα στοίχημα και θεωρούμε πως το πετύχαμε σε μεγάλο βαθμό. Κλείνουμε αυτόν τον κύκλο έχοντας μάθει και ξεμάθει (με την καλή έννοια) πάρα πολλά μέσα από αυτήν την διαδικασία, το οποίο αποτυπώνεται τόσο στις μεταξύ μας σχέσεις όσο και στους τρόπους με τους οποίους συμμετέχουμε σε συλλογικότητες και αγώνες αλλά και δρούμε στην καθημερινή μας ζωή.

Ελπίζουμε να συναντηθούμε ξανά στους αγώνες και στο δρόμο.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2021

Κατά δεύτερον, συγκεκριμένα για το κ.κ. Ελληνικού, θελήσαμε να ασχοληθούμε πιο συστηματικά με αυτό ακριβώς επειδή οι έγκλειστες ήταν γυναίκες και βλέπαμε κάποια πεδία συνάντησης και κατανόησης μεταξύ μας χωρίς να παραγνωρίζουμε τη σημασία της δομικής ανισότητας ανάμεσα σε έγκλειστες χωρίς χαρτιά - αλληλέγγυες με ελληνική ταυτότητα.

Τέλος, στη βάση των παραπάνω αναγνωρίζαμε την αξία και την σημασία που θα είχε μια προσέγγιση του 'μεταναστευτικού' από φεμινιστική σκοπιά, φωτίζοντας σημεία και διαστάσεις που θέλαμε να διερευνήσουμε τόσο σε σχέση με τον εγκλεισμό, όσο και σε σχέση με την αλληλεγγύη. Προσανατολιζόμενες λοιπόν σε μια κατεύθυνση εμπλουτισμού της αλληλεγγύης και δημιουργίας σχέσεων που γειώνουν την αφηρημένη κατηγορία 'γυναίκα μετανάστρια' αντιστοιχεί στους φεμινισμούς να μιλήσουν και για το 'μεταναστευτικό' γενικότερα και να προσεγγίσουν διαστάσεις της μεταναστευτικής συνθήκης που δεν ήταν τόσο ορατές - ακόμα και σε εμάς τις ίδιες- μέχρι τότε.

1.2 Η συνθήκη γύρω από το μεταναστευτικό το 2015 και το κέντρο κράτησης του Ελληνικού

ι. Η κοινωνική και ενδοκινηματική συνθήκη

Όταν συγκροτηθήκαμε τον Σεπτέμβρη του 2015, ήταν μια περίοδος σημαντικών ανακατατάξεων γύρω από το μεταναστευτικό - τόσο από την μεριά του κράτους, των διακρατικών σχηματισμών και της ανθρωπιστικής βιομηχανίας όσο κι από την μεριά του κινήματος αλληλεγγύης. Το 2015 αποτέλεσε μια χρονιά ορόσημο για το μεταναστευτικό αφού υπήρξε η χρονιά που ένας πολύ μεγάλος αριθμός μεταναστριών/ών πέρασε από την Ελλάδα με προορισμό κυρίως την κεντρική και βόρεια Ευρώπη. Με το σταδιακό κλείσιμο της λεγόμενης «βαλκανικής διαδρομής» (οριστικό κλείσιμο των συνόρων με την Μακεδονία το Μάρτιο του 2016) και την εφαρμογή, στις 20 Μαρτίου 2016, της κοινής δήλωσης ΕΕ- Τουρκίας οι μετανάστριες/ες εγκλωβίζονται στην Ελλάδα και κυρίως στους νέου τύπου χώρους «υποδοχής» (hotspots) στα νησιά του Αιγαίου. Η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ εισάγει μια νέα κατεύθυνση στρατιωτικό-ανθρωπιστικής διαχείρισης γενικότερα και λειτουργίας των χώρων αυτών ειδικότερα, με την ταυτόχρονη επιβολή όρων γεωγραφικού περιορισμού στις/ους μετανάστριες/ες στα hotspots και την παραχώρηση βασικών αρμοδιοτήτων και υπηρεσιών σε ΜΚΟ και ανθρωπιστικές οργανώσεις.⁵

Τα χρόνια πριν από το 2015 η ενασχόληση του εγχώριου κινήματος με το μεταναστευτικό εστίασε κυρίως στις ρατσιστικές επιθέσεις φασιστικών και λοιπών σχηματισμών σε τοπικό επίπεδο και στο κατασταλτικό μοντέλο διαχείρισης με αιχμή τα κέντρα κράτησης και τις επιχειρήσεις σκούπα σε ένα πιο κεντρικό πολιτικό επίπεδο. Επίσης παρά τις όποιες αποκλίσεις λόγω μιας παραδοσιακής αγκύλωσης με τους αιτηματικούς αγώνες, το ζήτημα της παρανομοποίησης και το σύνθημα 'χαρτιά στους μετανάστες' είχε αρχίσει να μπαίνει στον α/α/α χώρο, τουλάχιστον από κάποιες τάσεις. Προς αυτήν την κατεύθυνση βοήθησε και η ύπαρξη μιας κοινής συνέλευσης μεταναστών και αλληλέγγυων (ΑΣΟΕΕ) που αποτέλεσε μια θετική εξαίρεση συνδιαμόρφωσης ντόπιων και μεταναστών στο κατά κανόνα ελληνόφωνο κίνημα αλληλεγγύης. Το νέο μοντέλο κρατικής διαχείρισης που εγκαινιάστηκε με την εκλογή του Σύριζα σε συνδυασμό με την παρουσία μεγάλου αριθμού μεταναστών/ριων στον ελλαδικό χώρο αναδιαμόρφωσαν το τοπίο και έφεραν το κίνημα μπροστά σε πρωτόγνωρα δεδομένα και ερωτήματα. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε πως την εποχή αυτή έχουμε και τη διάλυση αρκετών συνελεύσεων που είχαν συσταθεί στη βάση της προηγούμενης διαχείρισης και τη δημιουργία άλλων στη βάση των νέων αναγκών και κύκλων αγώνων. Παρότι η καταστολή δεν έπαψε να υπάρχει (και αντίθετα ισχυροποιήθηκε μετά το κλείσιμο της βαλκανικής οδού και την κοινή δήλωση ΕΕ-Τουρκίας), αφορούσε ένα συγκεκριμένο κομμάτι του μεταναστευτικού πληθυσμού, κυρίως τους λεγόμενους 'ποινικούς' και 'παραβατικούς' που αντικατέστησαν τους 'λαθρομετανάστες' στο κυρίαρχο λόγο. Δίπλα σε αυτούς, δημιουργήθηκε μια σειρά νέων κατηγοριοποιήσεων (πρόσφυγες, ευάλωτοι, οι προ συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας και οι μετά συμφωνίας, κλπ.) που υπόκεινται στη ρύθμιση που τους αντιστοιχεί. Σε αυτό το νέο μοντέλο συνεχούς παραγωγής διαχωρισμών και διαβαθμισμένης αντιμετώπισης βασικό ρόλο έπαιξε και η εμπλοκή πολλών

5. Βλ. μπροσούρα «Πληθυσμοί στο στόχαστρο: Το καθοριστικό 2015», σ. 94

ευρωπαϊκών φορέων και η παραχώρηση βασικών αρμοδιοτήτων του κράτους σε διεθνείς και εγχώριες ΜΚΟ.

Μέσα σε αυτό το ταχέα μεταβαλλόμενο πεδίο, οι κινηματικές αναλύσεις που υπήρχαν ως τότε μάλλον δεν επαρκούσαν να εξηγήσουν τον αναβαθμισμένο ρόλο των ΜΚΟ. Ταυτόχρονα, η διαρκής τους παρουσία σε πεδία που δραστηριοποιούταν το κίνημα (Πεδίον του Άρεως, Λέσβος, Πλατεία Βικτωρίας κλπ.) δημιουργούσε τουλάχιστον αμηχανία για το πως η έμπρακτη αλληλεγγύη μπορεί να φέρει χαρακτηριστικά μη διαχωρίσιμα από την ανθρωπιστική βοήθεια. Υπήρξαν πολλές διαφωνίες και ρήξεις πάνω σε ζητήματα όπως τί συνιστά 'ριζοσπαστική αλληλεγγύη' και τί απλώς 'ανθρωπισμός', κατά πόσο το κίνημα κάνει τη δουλειά τους κράτους, ποια είναι η μορφή της πολιτικής σχέσης με ανθρώπους που δε μοιραζόμαστε απαραίτητα την ίδια πολιτική ιδεολογία ειδικά στα πλαίσια αυτοοργανωμένων δομών που στόχο έχουν την κάλυψη των αναγκών των μεταναστριών/ων, ανάμεσα σε άλλα. Το πιο μεγάλο εγχείρημα της εποχής αυτής ήταν οι καταλήψεις στέγης, σχετικά με τις οποίες μένει να αποτιμηθεί τι άφησαν ως παρακαταθήκη στη συγκρότηση κοινοτήτων αγώνα ντόπιων και μεταναστριών/ων.

ii. Το κέντρο κράτησης Ελληνικού⁶

Το κέντρο κράτησης του Ελληνικού δεν είχε την μορφή και την αρχιτεκτονική μεγάλων κέντρων κράτησης όπως πχ. η Αμυδαλέζα. Στεγαζόταν στο αστυνομικό τμήμα του Ελληνικού (που βρίσκεται εντός κατοικημένης περιοχής), με τις μετανάστριες να βρίσκονται έγκλειστες στον χώρο των κρατητηρίων ανάμεσα στα οποία υπήρχε ένας μικρός περιφραγμένος χώρος που χρησιμοποιούνταν για τον 'προαυλισμό'. Ενδιαφέρον έχει επίσης το ότι ενώ βρισκόταν σε κατοικημένη περιοχή, το γεγονός ότι ήταν δίπλα στο παλιό αεροδρόμιο του Ελληνικού (το οποίο έχει μια αίσθηση εγκατάλειψης), προσέδιδε στο κέντρο μια αφάνεια, μια αίσθηση αορατότητας.

Το κέντρο έως τον Δεκέμβρη του 2014 αποτελούσε κ.κ. αντρών μεταναστών. Έπειτα από εξέγερση που πραγματοποίησαν οι κρατούμενοι τον Νοέμβριο του 2014, το κέντρο μετατράπηκε σε κ.κ. γυναικών χωρίς χαρτιά με τη μεταφορά 85 κρατουμένων από τη Διεύθυνση Αλλοδαπών τον αμέσως επόμενο μήνα. Κατά τη διάρκεια της δικής μας ενασχόλησης με το κ.κ. ο αριθμός των κρατουμένων κυμαίνονταν από 12 έως 70.

Οι συνθήκες στο κ.κ. ήταν άθλιες: φαγητό που δεν τρώγεται, έλλειψη σε είδη καθαριότητας, φάρμακα και λάμπες, μεταξύ άλλων. Οι κρατούμενες πολλές φορές υποχρεώνονταν να καθαρίσουν οι ίδιες το κέντρο. Δεν υπήρχε καμία παρουσία γιατρών ενώ σπάνια εμφανίζονταν ψυχολόγοι/κοινωνικοί λειτουργοί από κάποια ΜΚΟ. Πολλές φορές κρατούμενες που έχριζαν ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης έρχονταν αντιμέτωπες με την άρνηση (από τους μπάτσους) μεταφοράς τους στο νοσοκομείο, συχνά με βαριές συνέπειες για την υγεία του

6. Περισσότερα για τις συνθήκες του κέντρου βλ. μαρτυρίες πρώην κρατουμένων στο κ.κ. Ελληνικού σχετικά με την εμπειρία του εγκλεισμού. Πηγή: <https://allilegioikratoumenonstanotia.wordpress.com/2017/01/15/immigrant-women-ex-prisoners-testify-the-experience-of-their-imprisonment-in-the-detention-center-of-elliniko/#more-421>

Ταυτόχρονα, υποβάλλονταν σε διάφορων ειδών καψόνια από τους μπάτσους του κέντρου, όπως κλείδωμα όλη την νύχτα στα κελιά με απαγόρευση να πάνε στην τουαλέτα. Τα επισκεπτήρια που γίνονταν μέσα από διαχωριστικό τζάμι ήταν πολύ δύσκολα, καθώς τα τηλέφωνα μέσα από τα οποία γινόταν η επικοινωνία με τις κρατούμενες ήταν μονίμως χαλασμένα. Συχνά λοιπόν, ο μόνος τρόπος επικοινωνίας, που έτσι κι αλλιώς ήταν συχνά δύσκολος λόγω γλωσσικών εμποδίων, ήταν να φωνάζουμε. Αυτό δε διαφύλασσε καμία ιδιωτικότητα, που ήταν απαραίτητη τόσο για το μοίρασμα προσωπικών και ευαίσθητων πληροφοριών όσο και για την περιγραφή των συνθηκών και της συμπεριφοράς των μπάτσων. Αρκετές φορές έπρεπε να καταφεύγουμε σε συνεχείς επαναλήψεις γιατί δεν ακουγόμασταν ή σε γραπτά μηνύματα πίσω από το διαχωριστικό τζάμι, με όλη αυτήν την προσπάθεια επικοινωνίας να καταναλώνει ενέργεια και χρόνο από το ίδιο το επισκεπτήριο.

Με λίγα λόγια βασικά δικαιώματα κρατουμένων όπως επισκεπτήρια, φαγητό, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και προαυλισμός ήταν πολύ μακριά από την ικανοποιητική τήρηση τους. Όσο το κίνημα αλληλεγγύης και η ορατότητα γύρω από το κέντρο κράτησης μεγάλωνε, διάφορες τιμωρητικές συνέπειες επιβάλλονταν από την μεριά της αστυνομίας: για παράδειγμα η απαγόρευση και του μοιράσματος συσκευασμένων τροφίμων στις μετανάστριες από τις αλληλέγγυες. Το καλοκαίρι του 2016 μάλιστα, απαγορεύτηκαν ολότελα τα επισκεπτήρια. Η αλληλεγγύη συνέχισε με παρεμβάσεις έξω από το κέντρο κα πορείες στην γειτονιά του κ.κ. ή στο κέντρο της Αθήνας.

Η λειτουργία του κέντρου κράτησης σταμάτησε στις 17 Γενάρη του 2017. Λίγες μέρες μετά την δυναμική και μεγάλη πορεία έξω από το κέντρο στις 14 του ίδιου μήνα, οι 26 κρατούμενες του Ελληνικού μεταφέρθηκαν στην Διεύθυνση Αλλοδαπών της Πέτρου Ράλλη. Οι γυναίκες χωρίς χαρτιά που συλλαμβάνονται έκτοτε, κρατούνται αποκλειστικά εκεί (εκτός των ΑΤ).

1.3 Η συνθήκη της διπλής αορατοποίησης των μεταναστριών και η φεμινιστική αλληλεγγύη

Όπως αναφέραμε, στα πλαίσια της προγενέστερης κινηματικής μας εμπειρίας, αρκετές από εμάς είχαμε επισκεφτεί κέντρα κράτησης μεταναστών, είχαμε συχνή επικοινωνία με έγκλειστους και πρώην έγκλειστους μετανάστες, είχαμε επαφή με αγώνες στα κέντρα κράτησης και με το κομμάτι της αλληλεγγύης απ' έξω. Έχει αρκετό ενδιαφέρον λοιπόν να αναστοχαστούμε γιατί, ως μέλη μιας συνέλευσης που αφορούσε τα κέντρα κράτησης με βάση την Αθήνα, δεν είχαμε γνώση, λόγο και δράση γύρω από το κέντρο κράτησης του Ελληνικού ενώ για παράδειγμα είχαμε στενή επαφή με το κ.κ. της Κορίνθου, που βρισκόταν σε πολύ μεγάλη χιλιομετρική απόσταση. Επίσης, ακόμη και στις περιπτώσεις που είχαμε σχέσεις με μεικτά κέντρα κράτησης, όπως της Πέτρου Ράλλη, η σχέση μας αφορούσε αποκλειστικά τους άντρες εγκλείστους.

Το κέντρο κράτησης του Ελληνικού αναδείχθηκε από μια συνέλευση αλληλεγγύης οργανωμένη σε επίπεδο γειτονιάς, που ορίζει σχέσεις κοινότητας, καθημερινότητας και μεγαλύτερης εγγύτητας με αυτά που συμβαίνουν γύρω («δε γίνεται να ζούμε δίπλα σε ένα κολαστήριο και να σιωπούμε») και όχι από κάποια μονοθεματική συνέλευση με αιχμή τα κέντρα κράτησης και την ανάδειξη των μεταναστευτικών αγώνων στην κεντρική πολιτική σκηνή. Αυτό είναι αρκετά ενδεικτικό του κενού που είχαν τέτοιου τύπου συνελεύσεις (οι δεύτερες) στην κατανόηση των μεταναστριών ως υποκειμένων που στοχοποιούνται από τη συστημική βία της αντιμεταναστευτικής πολιτικής αλλά και ως πολιτικών υποκειμένων που αρθρώνουν αντιστάσεις σε αυτήν. Οι σχέσεις εγγύτητας και καθημερινότητας που ανέπτυξαν οι αλληλέγγυοι από τα νότια, ειδικά μέσα από τα επισκεπτήρια, ήταν αυτές που έσπασαν για πρώτη φορά αυτήν την πολιτική αορατότητα. Αυτό μας επιβεβαίωσε πως το πρότυπο του "μεταναστευτικού υποκειμένου" ήταν αρσενικό τόσο στα πλαίσια της κοινής γνώμης όσο και στα πλαίσια του κινήματος: δεν υπήρχαν τα πολιτικά εργαλεία να αναγνώσουμε ότι η βία και οι αντιστάσεις διαμεσολαβούνται από την έμφυλη ταυτότητα και άρα έχουν συχνά διαφορετικές πυκνώσεις και εκφάνσεις σε σχέση με αυτές που αφορούν τον αντρικό μεταναστευτικό πληθυσμό. Αυτό σε μια εποχή που γίνονται ακόμη προσπάθειες να αναγνωριστεί ότι ο εγκλεισμός και οι αντιστάσεις των μεταναστών διαμεσολαβούνται από τη μη συμπερίληψη στα δικαιώματα του πολίτη, με αποτέλεσμα αυτές να κρίνονται και να αξιολογούνται στη βάση του προτύπου του εγκλεισμού και των αγώνων των πολιτικών κρατούμενων. Οι εξεγέρσεις και οι απεργίες πείνας που ξέσπασαν εκείνη την περίοδο στα κέντρα κράτησης μεταναστών --και που προσομοίαζαν και στα πιο γνώριμα μέσα αγώνα του κινήματος-- σε συνδυασμό με την κεντρικότητα που αποκτά η στοχοποίηση των μεταναστών από το κράτος και τους φασίστες, ευνόησαν μια πιο ενεργή κινηματική ενασχόληση με τα κέντρα κράτησης μεταναστών.

Με αυτόν τον τρόπο όμως, ακολουθώντας τα φώτα της κεντρικής πολιτικής σκηνής και των κατακτημένων κριτηρίων για το ποιες αντιστάσεις περνούν το κατώφλι πολιτικότητας, οι έγκλειστες μετανάστριες εκτός από το κοινωνικό περιθώριο, παρέμειναν και στο κινηματικό περιθώριο. Εντός λοιπόν αυτής της συνθήκης της διπλής αορατοποίησης, μας δημιουργήθηκε η ανάγκη και η επιθυμία να ασχοληθούμε με το κέντρο κράτησης γυναικών του Ελληνικού. Φυσικά είχαν προηγηθεί οι σχέσεις εγγύτητας και καθημερινότητας που ανέ-

πτυξαν οι αλληλέγγυοι από τα νότια μέσα από τα επισκεπτήρια, που έδωσαν τα πατήματα για την ανάπτυξη και των δικών μας σχέσεων. Στην πορεία, θέλοντας να πάμε και ένα βήμα παρακάτω, εισάγοντας μια φεμινιστική σκοπιά στο ζήτημα της αλληλεγγύης στους/στις μετανάστες, διαπιστώνουμε πως υπάρχει και μια ειδική έμφυλη διάσταση του εγκλεισμού που δεν είχε ακόμα αναδειχθεί κινηματικά. Με αυτό εννοούμε πως μας έγινε εμφανές ότι οι ασυμμετρίες στην κοινωνική θέση με βάση το φύλο (και στη διαπλοκή τους με την φυλή και την τάξη) μεταφράζονται σε ασυμμετρίες στην εφαρμογή και στην εμπειρία του εγκλεισμού.⁷ Ο νόμος επηρεάζει διαφορετικά τα υποκείμενα της μετανάστευσης ανάλογα με το φύλο τους ακριβώς γιατί αλληλεπιδρά με την κοινωνική πραγματικότητα του έμφυλου καταμερισμού της εργασίας, των έμφυλων στερεοτύπων κλπ. Αυτές οι διαφορές αξιοποιούνται από το κράτος με ποικίλους τρόπους για λόγους πειθάρχησης, παραγωγής κυρίαρχου λόγου, διαχωρισμού, κοκ όπως θα εξηγήσουμε παρακάτω.

1.4 Το δίπολο μετανάστη/μετανάστριας ως κρατική στρατηγική κατασκευής του εχθρού/ αορατοποίησης μέχρι το 2015

Σίγουρα μια τέτοια διαπίστωση θα ήταν αδύνατη αν δεν είχαμε δει με τα μάτια μας πώς λειτουργεί το κέντρο κράτησης του Ελληνικού και αν δεν είχαμε δημιουργήσει σχέσεις με τις κρατούμενες. Μια πολύ αρχική εμπειρική παρατήρηση ήταν ο σημαντικά μικρότερος αριθμός κρατούμενων και το συντομότερο διάστημα εγκλεισμού σε σχέση με αυτό που παρατηρούσαμε στα κέντρα κράτησης μεταναστών. Ενώ στην Αμυγδαλέζα βρίσκονταν 1000+ κρατούμενοι με πολλούς να έχουν ξεπεράσει τους 18 μήνες μέσα, στο Ελληνικό, οι κρατούμενες ήταν πολύ λιγότερες και ο χρόνος κράτησής τους επίσης μικρότερος. Η Σ. ήταν η πρώτη που εκδικητικά κρατήθηκε πάνω από ένα χρόνο (13 μήνες) λόγω του αγώνα της. Το κέντρο του Ελληνικού, έμεινε εκτός της θεαματικής αξιοποίησης από το ΣΥΡΙΖΑ σε αντίθεση με το κ.κ. της Αμυγδαλέζας και τη δακρύβρεχτη περφόρμανς του Υπουργού Πανούση τις πρώτες μέρες της αριστεροδεξιάς κυβερνήσεως.

Μια πρώτη ερμηνεία σχετικά με αυτό είναι πως το μοντέλο της μηδενικής ανοχής στη διαχείριση της μετανάστευσης που κυριάρχησε την εποχή 2012-2015 με το άνοιγμα των στρατοπέδων συγκέντρωσης και τις επιχειρήσεις τύπου «Ξένιου Δία» φώτισε και στοχοποίησε με κατασταλτικούς και θεαματικούς όρους κατά

7. Μπορεί ο νόμος τυπικά να αντιμετωπίζει τους μετανάστες και τις μετανάστριες με τον ίδιο τρόπο, όμως ο νόμος δεν εφαρμόζεται σε υποκείμενα που βρίσκονται στην ίδια κοινωνική θέση. Αυτό σε σχέση με τον εγκλεισμό, καθώς γενικότερα η υπάρχουσα νομοθεσία και πολιτική εξακολουθεί να θεωρεί ότι οι γυναίκες αποτελούν 'συμπληρωματικό μέρος' της μετανάστευσης των ανδρών. Αυτή η προσέγγιση είναι ιδιαίτερα εδραιωμένη στο πλαίσιο της οικογενειακής επανένωσης, στο οποίο οι γυναίκες θεωρούνται εμμέσως ως προστατευόμενα μέλη της οικογένειας.)

κύριο λόγο τον άνδρα μετανάστη, και για την ακρίβεια το μελαμψό νεαρό που εκπροσωπούσε το τελευταίο κύμα μετανάστευσης από ασιατικές χώρες (Αφγανιστάν, Πακιστάν, Μπαγκλαντές). Η φιγούρα αυτή ήταν πολύ πιο πρόσφορη για την κατασκευή του εχθρού που αποτελεί και το αναγκαίο υλικό για να χτιστεί ένα τέτοιο μοντέλο. Αντιθέτως, η γενικότερη θυματοποιητική πρόσληψη των γυναικών σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη ζήτησή της εργασίας των μεταναστριών σε κομβικές υπηρεσίες κοινωνικής αναπαραγωγής --φροντίδα παιδιών και ηλικιωμένων, καθαριότητα κτλ-- (αν και με σαφώς πιο υποτιμημένους και ελαστικούς όρους σε σχέση με το παρελθόν) δεν τις καθιστούσαν τις καταλληλότερες υποψήφιες. Αυτό βέβαια, δεν εμπόδιζε οι αριθμοί τους ή οι συλλήψεις τους να προστίθενται χωρίς διαφοροποιήσεις σε διάφορα στατιστικά και δελτία που μιλούσαν για «τους παράνομους μετανάστες» και άρα να αορατοποιούν το φύλο τους προς επιβεβαίωση της κοινής αντίληψης ότι το σύνολο αυτών είναι άγαμοι μελαμψοί άντρες που μόλις πέρασαν τα ελληνικά σύνορα.⁸ Με αυτό, δεν υπονοούμε ότι θα έπρεπε να γίνεται κάποιος διαχωρισμός, αλλά ότι η συσκοτίση αυτών των διαφοροποιήσεων - όπως και ο φωτισμός τους στα πλαίσια ανθρωπιστικής διαχείρισης που ακολούθησε (όπου παντού βλέπαμε 'τα γυναικόπαδα' και 'τις προσφυγοπούλες' κλπ) - επιτελούν κάποιους στρατηγικούς στόχους.

Με εξαίρεση την υπόθεση των οροθετικών γυναικών που αξιοποίησε ένα σύμπλεγμα λόγων περί υγειονομικής βόμβας, αγίας ελληνικής οικογένειας, εγκληματικότητας κέντρου αθήνας για να χτίσει την αφήγηση της μετάδοσης νοσημάτων από τη βρώμικη εκδιδόμενη μετανάστρια στον έλληνα οικογενειάρχη, οι γυναίκες μετανάστριες παρέμειναν στην αφάνεια. Όπως υπονοήσαμε όμως, για κάθε τι που φωτίζεται υπάρχει και κάτι άλλο που συσκοτίζεται. Ενόσω ο άνδρας μετανάστης είναι παρανομοποιημένος και ορατός ως περίσσειμα, η γυναίκα μετανάστρια εν πολλοίς παραμένει παρανομοποιημένη και αόρατη. Και αυτό διότι οι μετανάστριες τότε αλλά και τώρα απασχολούνται κυρίως στον αναπαραγωγικό τομέα της οικιακής εργασίας και φροντίδας, καθώς και στον τομέα των σεξουαλικών υπηρεσιών και υπηρεσιών διασκέδασης. Ως χώροι έμφυλοι, συνήθως ιδιωτικοί και σίγουρα κοινωνικά υποτιμημένοι, ανήκουν σχεδόν εξολοκλήρου στην ανεπίσημη οικονομία, καθώς επίσης και στα 'ελληνικής κοινωνίας. Ενώ λοιπόν κατά τη διάρκεια της κρίσης των τελευταίων ετών, ένα μεγάλο ποσοστό ανδρών μεταναστών έχασε την εργασία του και αρκετοί παρανομοποιήθηκαν εξαιτίας της αδυναμίας τους να ανανεώσουν την άδεια διαμονής τους που στηριζόταν στην εργασία τους—οι γυναίκες μετανάστριες κατά βάση παρέμειναν στο ίδιο καθεστώς αορατότητας, παρανομίας και υπερεκμετάλλευσης, απλώς με δυσμενέστερους όρους σε σχέση με το παρελθόν.

Υπήρχαν και οι περιπτώσεις βέβαια παντρεμένων μεταναστριών που ήταν νομιμοποιημένες μέσω των συζύγων τους ως εξαρτημένα μέλη οικογένειας και ως εκ τούτου παρασύρθηκαν στη παρανομία όταν οι σύζυγοί τους εξέπεσαν την νομιμότητάς. Αυτή υπήρξε μια έμμεση και αφανής βίαιη συνέπεια της σύμπρα-

8. Αυτή δεν ήταν και η μόνη διαφοροποίηση που επιμελώς κρυβόταν. Για παράδειγμα μια μεγάλη πλειοψηφία των "παράνομων" ή συλληφθέντων ήταν μετανάστες που ζούσαν χρόνια στην Ελλάδα, εργάζονταν και ήταν ενσωματωμένοι ως φτηνό εργατικό δυναμικό. Πολλοί είχαν άδειες διαμονής και 'παρανομοποιήθηκαν' λόγω απώλειας εργασίας που ήταν συνδεδεμένη με τη δυνατότητα έκδοσης και ανανέωσης της άδειας διαμονής. Αυτό ήταν κάτι που συστηματικά ξεχνιόταν με σκοπό να υπονοήσει ότι οι αριθμοί ανταποκρίνονται σε νεοεισερχόμενους μετανάστες, που σε πραγματικούς αριθμούς μειώνονται συστηματικά από το 2008.)

ξης μεταξύ αντιμεταναστευτικής πολιτικής και πατριαρχικής δομής του νόμου που δεν φωτίστηκε ποτέ κοινωνικά ή κινηματικά.

1.5 Η αλλαγή της χρήσης της διοικητικής κράτησης για λόγους 'δημόσιας τάξης και ασφάλειας'

Την περίοδο που ξεκινήσαμε να ασχολούμαστε με το κ.κ. Ελληνικού, το ανώτατο όριο της διοικητικής κράτησης των μεταναστών/ριών χωρίς χαρτιά είχε μειωθεί (από 18+ μήνες) στους 6 μήνες, σύμφωνα με τις εξαγγελίες της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ. Ωστόσο από ότι φάνηκε αυτό ουσιαστικά δεν εφαρμόστηκε τυπικά και καθολικά. Και αυτό διότι η αστυνομία ξεκίνησε να χρησιμοποιεί συστηματικά το μέτρο για 'τη δημόσια τάξη και ασφάλεια' που της επιτρέπει να παρατείνει την κράτηση μετά το πέρας του εξαμήνου κατά 3 μήνες μέχρι και τους 18 μήνες. Συγκεκριμένα μπορεί να το πράξει αυτό βασιζόμενη στο Άρθρο 48 του Νόμου 3272/2009, σύμφωνα με το οποίο στην περίπτωση που ένας αλλοδαπός κατηγορηθεί για ένα αδίκημα (πχ. αντίσταση κατά της αρχής, πλαστά έγγραφα, ακόμα και παράνομη είσοδο στη χώρα, δηλαδή 'αδικήματα' τα οποία είναι πλήρως συνδεδεμένα με τη συνθήκη της μετανάστευσης), η αστυνομία έχει τη διακριτική ευχέρεια να τον χαρακτηρίσει ως 'κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια'. Αυτό σημαίνει πως το άτομο αυτό μπορεί να κρατηθεί μέχρι και 18 μήνες για απέλαση.

Το μέτρο αυτό μπορεί να εφαρμοστεί ακόμα και αν το άτομο αθωωθεί από τις κατηγορίες και ανεξαρτητά από το αν είναι ή όχι καθεστώς, δηλαδή ακόμα και σε νόμιμα διαμένοντες. Επί της ουσίας, με αυτόν τον τρόπο η νομοθετική εξουσία δίνει το πράσινο φως στην εκτελεστική εξουσία να παρακάμπτει τη δικαστική εξουσία; μια κατηγορία από την αστυνομία αρκεί για να επιβληθεί μια 'ποινή' στέρησης της ελευθερίας, καταπατώντας το τεκμήριο της αθωότητας και την αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Πρόκειται δηλαδή για ένα γκρίζο πεδίο αυθαιρεσίας μεταξύ νόμου και τάξης, μια τρύπα στο 'κράτος δικαίου' μέσα στην οποία εξαφανίζουν με συνοπτικές διαδικασίες μετανάστριες/ες.

Το μέτρο αυτό υπήρχε στο νομικό οπλοστάσιο του κράτους και πριν την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ αλλά το καθιερωμένο μοντέλο του μαζικού και παρατεταμένου εγκλεισμού πέραν του 18μηνου το καθιστούσε σχετικά περιορισμένης χρήσης (συνήθως τιμωρητικής σε πολιτικά ενεργούς μετανάστες όπως στην περίπτωση των μικροπωλητών της ΑΣΟΕΕ και του αλβανού συλληφθέντα για την επίθεση σε φασίστα στον Άγιο Νικόλαο όπου ενεργοποιήθηκε).

Μετά την εκλογή ΣΥΡΙΖΑ, το εργαλείο αυτό άρχισε να χρησιμοποιείται όλο και πιο ευρέως με διάφορους σκοπούς. Αρχικά, χρησιμοποιήθηκε για να διατηρηθούν τα κέντρα κράτησης ανοιχτά για τους λεγόμενους 'ποινικούς' μετανάστες, που κυριάρχησαν στο δημόσιο λόγο ως αντιδιαστολή των 'προσφύγων' που

αφέθηκαν ελεύθεροι. Ποιοί ήταν όμως αυτοί οι 'ποινικοί' που αποτέλεσαν την αριστερή 'παραχώρηση' για να διατηρήσει ο ΣΥΡΙΖΑ τα ανθρωπιστικά του προσχήματα; Όσοι εκτός από την έλλειψη χαρτιών είτε είχαν κατηγορίες για κάποιο αδίκημα ή μόλις είχαν εκτίσει κάποια ποινή για κάποιο αδίκημα και στέλλονταν απευθείας από την φυλακή στα κέντρα κράτησης για να διανύσουν άλλους 18 μήνες έγκλειστοι. Με λίγα λόγια, ήταν μετανάστες/ριες που είτε τιμωρούνταν για ένα αδίκημα για το οποίο μπορεί να μην είχαν καν καταδικαστεί είτε τιμωρούνταν διπλά για ένα αδίκημα για το οποίο είχαν ήδη πληρώσει το τίμημα.

Σταδιακά, ο νόμος άρχισε να επεκτείνεται και σε άλλες 'προβληματικές' ομάδες: όσους και όσες αντιδρούσαν μέσα στα κέντρα, αυτούς και αυτές των οποίων η διαδικασία απέλασης έπαιρνε πάνω από 6 μήνες κλπ. Αργότερα, και ειδικά με το κλείσιμο της βαλκανικής οδού, το μέτρο για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια άρχισε να εφαρμόζεται πιο διευρυμένα σε νεοεισερχόμενους συγκεκριμένων εθνικοτήτων, αυτούς που πλέον στο δημόσιο λόγο χαρακτηρίζονταν ως 'παρβατικοί'. Όλως τυχαίως ήταν κυρίως μετανάστες εθνικοτήτων που δεν είχαν καμία τύχη να περάσουν στην Ευρώπη ή να πάρουν άσυλο, πχ άνθρωποι από το Μαρόκο και την Αλγερία που άρχισαν να χαρακτηρίζονται συλλήβδην "κίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια" για να κρατηθούν και να απελαθούν.

Ήταν αυτοί που ξαναγέμισαν σταδιακά τα κέντρα κράτησης καθώς είχαν 'κολλήσει' στην Ειδομένη και τα νησιά. Έτσι, πλέον έχουμε μια πλήρη και ευθεία αντιστροφή της λογικής του νόμου: 'Ποιους θέλουμε να κρατήσουμε; Αυτούς/ες. Πώς; Με τη 'δημόσια τάξη και ασφάλεια'. Σε μια εποχή όπου οι μεταναστευτικές ροές και ευρωπαϊκές πολιτικές ελέγχου τους είναι ακόμα πολύ ρευστές και μεταβαλλόμενες και ο εθνικός γραφειοκρατικός μηχανισμός υπερφορτωμένος, το κράτος βρίσκει έναν ανεπίσημο ευέλικτο μηχανισμό φιλτραρίσματος περνώντας την εξουσία του γρήγορου, αυθαίρετου και μεταβλητού διαχωρισμού των προσφύγων από τους μετανάστες στην αστυνομία. Καθώς ο μεταναστευτικός νόμος δεν είχε προσαρμοστεί ακόμα στην πολιτική στρατηγική και τις ανάγκες της συγκυρίας, η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ χρησιμοποίησε το διοικητικό δίκαιο για την αντιμεταναστευτική της πολιτική χωρίς να αναλαμβάνει την πολιτική ευθύνη αυτής και διατηρώντας ταυτόχρονα τα ανθρωπιστικά της προσχήματα. Ήταν μέσα σε αυτό το επιτηδευμένα θολό νομικό περιβάλλον που άρχισαν να φτάνουν χαρτιά παράτασης της κράτησης μεταναστριών στο Ελληνικό κατά ένα τρίμηνο για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας, χωρίς προφανείς λόγους και εξατομικευμένη στοιχειοθεσία της παράτασης όπως τυπικά οφείλεται. Αυτή η αυθαιρεσία των αποφάσεων, η αβεβαιότητα για τη διάρκεια της κράτησης και η γενικότερη ασάφεια των κριτηρίων της αστυνομίας στάθηκε πολλές φορές η αφορμή για να ξεπηδήσουν ατομικές και συλλογικές αντιστάσεις μέσα στο κέντρο, αντιστάσεις που πολλές φορές συνάντησαν την εκδικητική μεταχείριση από την μεριά της αστυνομίας.

2. Η Έμφυλη διάσταση του εγκλεισμού

2.1 Η διάρρηξη της συμπαγούς ταυτότητας “γυναίκα-μετανάστρια” και οι έμφυλες προϋποθέσεις και συνέπειες του εγκλεισμού

Ένα από τα πρώτα στοιχεία που μας έκαναν εντύπωση στο κέντρο κράτησης του Ελληνικού ήταν οι πολλές διαφορετικές καταγωγές των εγκλειστων, η διαφορετική οικογενειακή κατάστασή τους καθώς και ο χρόνος παραμονής τους στην Ελλάδα σε σχέση με τους εγκλειστούς άνδρες. Συναντήσαμε γυναίκες από τη Σρι Λάνκα, το Καμερούν, το Θιβέτ, τη Γεωργία, τη Συρία, τον Άγιο Δομίνικο, την Αγγλία, την Αμερική, την Ισπανία, κάτι που σίγουρα δεν είχαμε δει στα κέντρα κράτησης μεταναστών όπου γνωρίζαμε ανθρώπους κυρίως από το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές, το Μαρόκο. Εκτός από τις ‘κλασικές’ περιπτώσεις μετανάστευσης δηλαδή, είδαμε και περιπτώσεις εγκλεισμού λόγω προβλημάτων με τη βίζα ή ακόμα και πολιτικής κράτησης, όπως με την L. από την Ισπανία, που συνελήφθη προσπαθώντας να βοηθήσει έναν Κούρδο να περάσει τα σύνορα. Επίσης γνωρίσαμε γυναίκες που ζούσαν 20 χρόνια στην Ελλάδα, μιλούσαν άπταιστα ελληνικά, πολλές ήταν παντρεμένες, κάποιες με έλληνες πολίτες, είχαν παιδιά και μια φαινομενικά ‘κανονική ζωή’ πριν ‘αποκαλυφθούν’.

Ψηλαφώντας το συνεχές που συνδέει τον εγκλεισμό στο κέντρο κράτησης με τη ζωή των μεταναστριών πριν από αυτόν, έγινε σαφές πως οι περισσότερες δεν είχαν βρεθεί εγκλειστές μέσω των τυχαίων ελέγχων στο δρόμο όπως η μεγάλη πλειοψηφία όσων είχαμε συναντήσει στην Αμυγδαλέζα και αλλού. Γενικότερα, η είσοδός μας στο κέντρο του Ελληνικού, έσπασε την συμπαγή εικόνα που είχαμε μέχρι τότε για τη ‘γυναίκα μετανάστρια’. Για την ακρίβεια, έβγαλε την επιφάνεια του δικού μας ρατσισμού και των στερεοτύπων που έχουμε για το ‘άλλο’ ως ένα ομοιόμορφο σύνολο υποκειμένων που ορίζονται σχεδόν καθολικά και μονοδιάστατα από το νομικό και κοινωνικό τους στάτους. Αν για τους μετανάστες βασικό πεδίο κινδύνου αποτελούσε ο δημόσιος χώρος μέσω της ‘φυλετικής αναγνώρισης’ που έκανε η αστυνομία με βάση το χρώμα του δέρματος και τα εξωτερικά χαρακτηριστικά (racial profiling), για τις γυναίκες μετανάστριες ένα βασικό πεδίο κινδύνου ήταν -και είναι - ο χώρος εργασίας μέσω των στοχευμένων εφόδων από καταγγελίες. Έτσι για παράδειγμα, πολλές ήταν αυτές που είχαν συλληφθεί στα νοσοκομεία όπου εργάζονταν ως αποκλειστικές, συχνά μετά από ειδοποίηση ελληνίδων συναδελφισμών τους. Συχνή ήταν επίσης η κατάδοση από αφεντικά και αφεντικίνες στο σπίτι και οι συλλήψεις για κάποιο μικροαδίκημα.

Όσο ο καιρός περνούσε αυξανόταν και ο αριθμός αυτών που στέλνονταν στην Αθήνα από τα νησιά με την είσοδό τους στη χώρα, αν και ποτέ δεν ξεπέρασαν το 50% των εγκλειστων. Από αυτές, όσες δεν είχαν ταξιδέψει μόνες τους, πολλές φορές είχαν τους συζύγους τους στην Αμυγδαλέζα ή την Π. Ράλλη και τα ανήλικα παιδιά μαζί τους εντός του κέντρου. Πολύ συχνά η ίδια η σύλληψη -που συνεπαγόταν εγκλεισμό με τη ακόλουθη διαπίστωση ότι δεν υπήρχαν νομιμοποιητικά έγγραφα- είχε εξόχως έμφυλα χαρακτηριστικά. Τέτοιες περιπτώσεις είχαν συχνά να κάνουν με την αξιολόγηση της ικανότητάς των μεταναστριών ως μητέρων. Έτσι για παράδειγμα, γυναίκα θύμα

ενδοοικογενειακής βίας που δεν μπορούσε να επιστρέψει σπίτι της βρέθηκε εγκλειστη και το παιδί της σε ίδρυμα, επειδή κάποιος κάλεσε την αστυνομία γιατί το παιδί έκλαιγε πολύ. Γυναίκα με δυο παιδιά βρέθηκε στο κέντρο κράτησης και τα παιδιά της μεταφέρθηκαν στο Παίδων με εισαγγελική εντολή, επειδή το ένα από αυτά είχε ένα ατύχημα όταν η ίδια βγήκε από το σπίτι να πάρει κάτι. Συχνά λοιπόν οι μετανάστριες βρίσκονταν στο στόχαστρο της αστυνομίας αρχικά όχι επειδή δεν είχαν μπλε ταυτότητα, αλλά επειδή δεν επιτελούσαν ορθά το ρόλο τους ως γυναίκες. Αλλά ως γυναίκες χωρίς ταυτότητα θα πλήρωναν αυτό το σφάλμα πολύ πιο βαριά, δηλαδή με εγκλεισμό και αποστέρωση των παιδιών τους.

Ο εγκλεισμός λοιπόν για πολλές συνδεόταν αξεδιάλυτα με την ομηρία εντός ενός έμφυλου συστήματος εξουσίας. Μέσα στο κέντρο είδαμε κάποια πολύ απτά παραδείγματα για τους τρόπους με τους οποίους πατριαρχία και ρατσισμός συνυφαίνονται και αλληλοτροφοδοτούνται. Μια χαρακτηριστική περίπτωση ήταν η σύλληψη της M. στο αεροδρόμιο για πλαστά έγγραφα κατά τη μεταγωγή/διαφυγή της (ποτέ δεν διευκρινίστηκε αυτό) από κύκλωμα καταναγκαστικής σεξουαλικής εργασίας. Η ομηρία αυτή διαπιστώσαμε ότι δεν λήγει με τον εγκλεισμό, καθώς ελάχιστες έως καμία ήταν αυτές που εμπιστεύτηκαν είτε στην αστυνομία-- που τις είχε άλλωστε φυλακίσει--είτε στις ΜΚΟ ή σε έλληνες πολίτες με καλές προθέσεις, τα βιώματα της έμφυλης βίας, αφού κάτι τέτοιο θα σήμαινε τεράστιο γι αυτές ρίσκο ή κόστος. Αυτό βέβαια σήμαινε, ότι σχεδόν πάντα επέστρεφαν στην ίδια συνθήκη μετά την απελευθέρωσή τους και συχνά με χειρότερους όρους, αφού θα έπρεπε να τιμωρηθούν για τον εγκλεισμό τους και για τα λεφτά που χρειάστηκε να ξοδευτούν για δικηγόρους, θα έπρεπε να πειθαρχηθούν για το ενδεχόμενο να μίλησαν στους μπάτσους, θα έπρεπε να δουλέψουν διπλά για να προσκομίσουν στα αφεντικά και τους νταβατζήδες τα κέρδη που δεν απέδωσαν όσο ήταν εγκλειστές, να παλέψουν για τα παιδιά τους κοκ.

Επομένως, όπως η γυναικεία τους ταυτότητα (στη διαπλοκή της με τη μεταναστευτική τους ιδιότητα) μπορεί να τις οδήγησε στον εγκλεισμό, έτσι και ο εγκλεισμός τους συντελεί στο βάθεμα της εκμετάλλευσης και υποτίμησής τους ως γυναίκες και συγκεκριμένα γυναίκες μετανάστριες μετά την απελευθέρωσή τους.

2.2 Μορφές έμφυλης βίας μέσα στο κέντρο κράτησης

Προφανώς εκτός από το πριν και το μετά, η έμφυλη διάσταση του εγκλεισμού εκφράζεται ποικιλοτρόπως και κατά τη διάρκεια της κράτησης. Μέσα στο κέντρο, η έμφυλη βία μπορεί να γίνει βασικό μέσο πειθαρχίας για τις μετανάστριες. Ένας αρκετά προφανής τρόπος είναι αυτός της σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης από τους δεσμοφύλακες, που σε ένα μεγάλο ποσοστό είναι άντρες. Κάτι τέτοιο δεν το ακούσαμε στην περίπτωση του Ελληνικού, αλλά δεν αποκλείουμε καθόλου να υπάρχει καθώς έχουν καταγραφεί πάρα πολλές τέτοιες περιπτώσεις σε κέντρα κράτησης και φυλακές γυναικών ανά τον κόσμο.¹

Πρόκειται για περιστατικά που πάρα πολύ σπάνια καταγγέλλονται λόγω της δυσκολίας «απόδειξης» τους και του φόβου των αντιποίνων από την αστυνομία (πχ απέλαση, πειθαρχικές ποινές, φόρτωμα ψεύτικων κατηγοριών, άρνηση πρόσβασης σε υπηρεσίες, όπως τηλέφωνο, υγειονομική περίθαλψη).

¹ Βλ. για παράδειγμα κέντρο κράτησης γυναικών Yarl's Wood στην Αγγλία).

Πράγματι, αν τέτοια περιστατικά είναι δύσκολο να καταγγεληθούν από άτομα με μπλε ταυτότητα εκτός κράτησης μπορούμε να φανταστούμε τι θα σήμαινε αυτό για μια έγκλειστη μετανάστρια χωρίς χαρτιά. Μπορούμε επίσης να φανταστούμε πως οι μπάτσοι, παρότι γενικώς ηλίθιοι, αυτό θα πρέπει να το έχουν καταλάβει, γεγονός που ανοίγει μια τεράστια γκρίζα ζώνη αυθαιρεσίας. Φυσικά, η άμεση βία δεν είναι πάντα απαραίτητη. Και πράγματι, η άσκηση φυσικής βίας, και ειδικότερα υπό τη μορφή ξύλου, είναι μια πρακτική που εφαρμόζεται συχνότερα απέναντι στους άντρες κρατούμενους, χωρίς βέβαια να εκλείπει και απέναντι στις γυναίκες, ιδίως στις «απείθαρχες» και «αντιδραστικές». Μπορούμε να αναφέρουμε εδώ για παράδειγμα, τον ξυλοδαρμό των 5 κρατούμενων γυναικών από τη Γεωργία κατά τη μεταφορά τους στο αεροδρόμιο από το Ελληνικό για απέλαση, που αποτέλεσε και το έναυσμα μιας ευρύτερης κινητοποίησης εντός και εκτός του κέντρου καθώς και τον ξυλοδαρμό της S., πάλι κατά την αντίστασή της στην προσπάθεια απέλασής της.

Παρόλ' αυτά η κουλτούρα της φυσικής βίας ως κατεξοχήν πεδίο αντρικού ανταγωνισμού σε συνδυασμό με την θυματοποίηση της γυναικείας ταυτότητας και το δίπολο μιαιρότητας/ιερότητας του γυναικείου σώματος, πριμοδοτούσε τη λεκτική βία, την πειθάρχηση μέσω απειλών και εκφοβισμών, την τιμωρητική απέκδυση της θηλυκότητας, την έμμεση βία της αποστέρησης αγαθών και της άρνησης πρόσβασης σε υπηρεσίες, ιδίως αναπαραγωγικού τύπου, αντί της βίας μέσω της φυσικής επαφής. Τα παραδείγματα αμέτρητα: Από τα χαλασμένα τηλέφωνα, μέχρι την καταστολή ενός βασικού μέσου αγώνα που χρησιμοποιούσαν οι μετανάστριες, της αποχής συσσιτίου. Αυτό γινόταν μέσω του εκφοβισμού και εξαναγκασμού τους να υπογράψουν ότι πραγματοποιούν αποχή συσσιτίου (υπονοώντας ότι μπορεί να έχουν συνέπειες, όπως ποινικές κατηγορίες ή απέλαση) και της άρνησης να τους δοθούν τα συσκευασμένα τρόφιμα που έφερναν οι αλληλέγγυοι εξαναγκάζοντας τες ουσιαστικά σε απεργία πείνας, η απαγόρευση των επισκεπτηρίων, η απομόνωση των αγωνιζόμενων μεταναστριών και η προσπάθεια υποκίνησης των υπολοίπων εναντίον τους καταδεικνύοντας αυτές ως υπαίτιες για τις συνέπειες που επιβάλλονταν σε όλες. Μέσα σε αυτό το καθεστώς τρομοκρατίας είναι λοιπόν πολύ σημαντικό να επισημάνουμε πως η τελευταία αποχή συσσιτίου στηρίχθηκε από το σύνολο των κρατουμένων μετά από συλλογικές διαδικασίες απόφασης.

Μια άλλη τιμωρητική διάσταση του εγκλεισμού, είναι η απέκδυση της θηλυκότητας και γενικότερα η άρνηση της δυνατότητας επιτέλεσης του φύλου. Συνήθως αυτό γίνεται με παθητικό τρόπο, δηλαδή με τη μη παροχή ή δυνατότητα πρόσβασης σε προϊόντα που είναι απαραίτητα γι αυτό, όπως καλλυντικά (θα μπορούσαμε να φανταστούμε και ορμόνες για παράδειγμα, παρότι δεν το αντιμετωπίσαμε). Σε κάποιες περιπτώσεις όμως γίνεται και με ενεργητικό, ευθέως τιμωρητικό τρόπο: μια τακτική που ομολογουμένως μας σόκαρε τόσο για τον έμφυλο όσο και τον ιστορικό συμβολισμό της, ήταν το κόψιμο των μαλλιών της M.

Γυρνώντας στην παροχή τέτοιων 'έμφυλα φορτισμένων' προϊόντων, υπάρχει μια γενικότερη αντίληψη πως αυτά δεν είναι απαραίτητα, αλλά πολυτέλειες, πόσο μάλλον για έγκλειστες μετανάστριες που δεν είναι σε αναζήτηση κάποιου (σις αρσενικού προφανώς) ερωτικού συντρόφου. Ωστόσο, τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Το φύλο αποτελεί συγκροτητικό στοιχείο της κοινωνικής μας ταυτότητας και η δυνατότητα επιτέλεσής του αποτελεί συχνά μια σημαντική μορφή αυτοκαθορισμού και κατάφασης της κοινωνικής μας ύπαρξης,

ειδικά μέσα σε έναν περιβάλλον που ξεκάθαρα μας το αρνείται. Οι έμφυλες ταυτότητες μάς επιβάλλονται όταν δεν τις θέλουμε και η οικειοποίησή τους μας στερείται εκεί που θέλουμε να διατηρήσουμε έναν έλεγχο πάνω στο σώμα μας και τον κοινωνικό μας εαυτό, επικυρώνοντας ότι δεν αποτελούμε απλά βιολογικές υπάρξεις. Η οποιαδήποτε γυναικεία περιποίηση άλλωστε νοείται μονάχα όταν εξυπηρετεί τους σκοπούς της ανδρικής φαντασίωσης. Η επιτέλεση του φύλου, το να νιώσει κάποια 'όμορφη', 'γυναίκα' ή ότι άλλο αισθανόταν εκεί έξω σε μια τέτοια συνθήκη είναι βασικό για να συνεχίσει να νιώθει άνθρωπος. Αυτό σημαίνει ότι η αντιμετώπιση των κρατουμένων ως βιολογικών όντων, των οποίων μόνο οι βασικές ανάγκες επιβίωσης έχουν σημασία, είναι κομβικός μηχανισμός απανθρωποποίησης του εγκλεισμού. Ήταν μεγάλη η έκπληξή μας όταν οι κρατούμενες μας ζήτησαν για πρώτη φορά τέτοια προϊόντα. Και αυτό όχι μόνο γιατί αντιληφθήκαμε τα παραπάνω, αλλά γιατί η έκπληξή που νιώσαμε μας αποκάλυψε πόσο και εμείς οι ίδιες, ως τμήμα της αλληλεγγύης αναπαράγουμε τη λογική της ελάχιστης βιολογικής ύπαρξης.

Φυσικά, η όποια υλική στήριξη σε αυτήν την περίπτωση υπόκειται στους οικονομικούς περιορισμούς του κινήματος. Παρ' όλ' αυτά είναι πολύ σημαντικό να σπάμε κάποιες φορές το βιολογισμό που εμπεριέχει, αποφυσικοποιώντας την μοναδικότητα ή την απόλυτη προτεραιοποίηση της τηλεκάρτας, του σαμπουάν και του φαγητού έναντι άλλων ως τμήμα αυτής της υλικής στήριξης.

2.3 Η εργαλειοποίηση της αναπαραγωγικής δυνατότητας και της μητρότητας για σκοπούς πειθάρχησης

Τέλος, ειδική μνεία πρέπει να γίνει στη διάσταση της μητρότητας που ανοίγει ένα τεράστιο πεδίο άσκησης βίας απέναντι στις γυναίκες μετανάστριες. Αυτό γίνεται δυνατό αφενός λόγω της αναπαραγωγικής δυνατότητας των περισσότερων έγκλειστων μεταναστριών και των ειδικών αναγκών φροντίδας που αυτό συνεπάγεται. Η μη παροχή γυναικολογικής φροντίδας ή η άρνηση ιατρικής μέριμνας σε εγκύους, εργαλειοποιεί την ίδια την έμφυλη διαφορά για να ασκήσει βία στα γυναικεία σώματα.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση με την R, η οποία επανειλημμένα ζήτησε να μεταφερθεί στο νοσοκομείο γιατί ήταν έγκυος και αιμορραγούσε αλλά αγνο-

ήθηκε, όπως αγνοήθηκε και η πίεση των αλληλέγγυων. Οι μπάτσοι «δεν την πίστεψαν» με αποτέλεσμα να αποβάλει μέσα στο κέντρο κράτησης.

Ο έμφυλος ρόλος της μητρότητας αναδεικνύεται ως κεντρικός και λόγω της μοναδικής σημασίας που έχει η μητρική σχέση εντός πατριαρχικής συνθήκης. Η μητρότητα είναι ένα από τα βασικά συστατικά στην κατασκευή της γυναικείας ταυτότητας, εν' αντιθέσει με την πατρότητα που δεν αποτελεί αντίστοιχα κομβικό στοιχείο στην κατασκευή της αντρικής ταυτότητας. Πάνω σε αυτήν την ήδη υπάρχουσα ασυμμετρία, η εφαρμογή του εγκλεισμού, βαρύνει με δυσανάλογες συνέπειες τα άτομα ανάλογα με το γονεϊκό τους ρόλο.

Είναι γενικότερα πολύ πιο συνήθης η περίπτωση των μονογονεϊκών οικογενειών με μητέρα γονιό απ' ότι το αντίστροφο. Αυτό σημαίνει πως είναι πολύ πιθανότερο τα παιδιά των έγκλειστων μεταναστριών να βρεθούν μέσα στο κέντρο κράτησης μαζί τους ή σε κάποιο ίδρυμα, απ' ότι τα παιδιά των έγκλειστων μεταναστών, που συνήθως έχουν κάποιο@ να τα προσέχει εκτός κέντρου. Ακόμα, όταν και οι δυο γονείς βρίσκονται σε κάποιο κέντρο τα παιδιά συνηθέστερα θα είναι με τη μητέρα τους. Έτσι πολλές φορές είχαμε συναντήσει είτε γυναίκες που τους είχαν πάρει τα παιδιά με εισαγγελική εντολή είτε γυναίκες μαζί με τα ανήλικα παιδιά τους μέσα στο κέντρο. Σε μια τραγική περίπτωση, η F., 14 χρόνων, «ξεχάστηκε» να αποφυλακιστεί μαζί με τη μητέρα και την αδερφή της, και έμεινε μέσα για μήνες μέχρι που πραγματοποίησε απόπειρα αυτοκτονίας και μεταφέρθηκε στον Ευαγγελισμό.

Όμως, δεν είναι μόνο ο εγκλεισμός των παιδιών μέσα στο κέντρο ή σε κάποιο ίδρυμα μια συνέπεια της έμφυλης ασυμμετρίας των γονεϊκών ρόλων. Ο ρόλος της μητέρας στην καθημερινή φροντίδα και αναπαραγωγή των παιδιών δημιουργεί τεράστιο κενό ακόμα και όταν το παιδί βρίσκεται ελεύθερο υπό την επιμέλεια του πατέρα ή κάποιου άλλου προσώπου. Αυτό δε βαρύνει μόνο τα παιδιά αλλά και την έγκλειστη μητέρα, τόσο ψυχικά όσο και στις επιλογές που κάνει για τον εαυτό της.

Αυτό θα πρέπει να συνυπολογιστεί για να κατανοήσουμε την έμφυλη διάσταση του εγκλεισμού των μεταναστών/ριών στην Ελλάδα, όπου οι περισσότεροι έγκλειστοι μετανάστες από την εμπειρία μας είναι άγαμοι χωρίς παιδιά, ενώ πολύ μεγάλο τμήμα των έγκλειστων μεταναστριών είναι έγγαμες με παιδιά. Τόσο η παρουσία παιδιών μέσα στο κέντρο, καθώς και η απειλή αποστέρησης των παιδιών από το κράτος ή μέσω μιας απέλασης, όσο και οι σχέσεις εξάρτησης που υπάρχουν με την οικογένεια εκτός κέντρου, είναι μια παράμετρος που μπορεί να παίξει ρόλο ακόμα και στην επιλογή των μέσων αλλά και των αιτημάτων αγώνα των έγκλειστων μεταναστριών. Την πατριαρχική αυτή πραγματικότητα είναι σημαντικό ένα κίνημα αλληλεγγύης να την έχει κατά νου για να μην κρίνει με ιδεολογικούς και αφηρημένους όρους την πολιτικότητα και τη ριζοσπαστικότητα ενός αγώνα.

3. Συλλογικές και ατομικές αντιστάσεις και αγώνες μέσα και έξω από το κέντρο κράτησης του Ελληνικού

3.1 μέσα στο κέντρο/αγώνες των μεταναστών

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι - πέρα από το έργο της Συνέλευσης αλληλεγγυών από τα νότια, που ήδη ασχολούταν ένα χρόνο με το κ.κ. του ελληνικού - το σπάσιμο της αορατότητας του κέντρου και η 'δημοσιότητα' που πήρε, ήταν αποτέλεσμα των γεγονότων που ακολούθησαν την αποχή συσσιτίου της Sanaa Taleb τον Οκτώβριο του 2015. Έκτοτε οι αγώνες που ξεπήδησαν μέσα από το κέντρο, απλώθηκαν έξω στο κίνημα αλληλεγγύης, λόγω της συνεχούς επαφής και επικοινωνίας των κρατούμενων με τις/ους αλληλέγγυες/ους: τα επισκεπτήρια και οι παρεμβάσεις αυξήθηκαν, το κίνημα αλληλεγγύης όλο και μεγάλωνε. Βασικά αιτήματα των αγώνων των κρατούμενων αποτελούσαν η άρση της παράτασης της κράτησης πέραν του προβλεπόμενου ορίου (6μηνο αρχικά), η βελτίωση των (άθλιων) συνθηκών κράτησης και - προφανώς - η απελευθέρωση.¹

Ξεκινώντας λοιπόν από τον Οκτώβρη του 2015, θα κάνουμε μια σύντομη αναδρομή αυτών των ατομικών και συλλογικών αρνήσεων και αντιστάσεων με τις οποίες ήρθαμε σε επαφή. Βέβαια είναι πολύ πιθανόν να υπάρχουν και πολλές ακόμα που δεν μάθαμε ποτέ και που δε στηρίχθηκαν από το κίνημα αλληλεγγύης. Η παράταση της κράτησης για ορισμένες από τις κρατούμενες του κέντρου τον Οκτώβρη του '15, θα αποτελέσει την αφορμή για την απόφαση αποχής συσσιτίου. Κατόπιν επικοινωνίας με τις/τους αλληλέγγυες/-ους, προγραμματίζεται την ημέρα έναρξης της αποχής συσσιτίου να πραγματοποιηθεί παρέμβαση έξω από το κέντρο κράτησης για στήριξη της δράσης. Ωστόσο, λίγες μέρες πριν ξεκινήσει η αποχή, 5 κρατούμενες από τη γεωργία, αφού πρώτα εξαπατήθηκαν να υπογράψουν το χαρτί της απέλασης τους, οδηγήθηκαν στο αεροδρόμιο, χτυπήθηκαν και απελάθηκαν βίαια. Το γεγονός αυτό, μαζί με την απαίτηση ενυπόγραφης δήλωσης από κάθε κρατούμενη που σκόπευε να συμμετάσχει στην αποχή συσσιτίου, δημιουργεί κλίμα τρομοκρατίας και λειτουργεί ανασταλτικά στη συλλογική απόφαση της αποχής. Η S. παρόλα αυτά πραγματοποιεί αποχή συσσιτίου στην οποία αργότερα θα συμμετάσχει και η J.. Με την πράξη της αυτή καθώς και με την συνολικότερη στάση της, η S. μπήκε στο στόχαστρο μιας σειράς κατασταλτικών κινήσεων.

Οι κινήσεις αυτές αποτελούν κομμάτι ενός ευρύτερου κατασταλτικού μηχανισμού που μπορεί να δρα με πολλαπλές σκοπιμότητες ανάλογα με την περίπτωση: εκδίκηση και παραδειγματισμός, επίδειξης δύναμης, σωφρονισμός κτλ. Μετά από πέντε μέρες αποχής η S. οδηγείται με χειροπέδες στο αεροδρόμιο σε μια προσπάθεια να απελαθεί, ενώ της έχει ειπωθεί ότι αφήνεται ελεύθερη. Όταν το αντιλαμβάνεται προβάλλει αντίσταση και την χτυπούν σοβαρά: η απέλαση ματαιώνεται, η ίδια συλλαμβάνεται και οδηγείται στην Πέτρου Ράλλη και στη συνέχεια πάλι στο Ελληνικό. Πέρα από την συνθήκη της διοικητικής κράτησης η S. είναι πλέον αντιμέτωπη με το ποινικό δικαστήριο και διάφορες κατηγορί-

ες που τις φορτώνουν. Γυρνώντας στο Ελληνικό συνεχίζει την αποχή συσσιτίου, ενώ ταυτόχρονα η αστυνομία απαγορεύει τα τρόφιμα των αλληλεγγυών με αποτέλεσμα η αποχή συσσιτίου να μετατραπεί εξαναγκαστικά σε απεργία πείνας. Ο αγώνας της συνεχίζει παρά την τρομοκρατία από τους μπάτσους και το κίνημα αλληλεγγύης ολοένα και μεγαλώνει. Στις 14/12/15 μετά από συλλογική απόφαση που πάρθηκε μέσα στο κ.κ. για πρώτη φορά, οι κρατούμενες προχωρούν σε απεργία πείνας που λήγει σε δύο ημέρες μετά τη μερική ικανοποίηση των αιτημάτων τους, που αφορούσαν κυρίως στην βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στο κέντρο. Τον Ιανουάριο του '16 η S. τιμωρείται με ακόμα μια 3μηνη παράταση κράτησης.

Το επόμενο διάστημα οι αγώνες στο κέντρο (και έξω από αυτό) συνεχίζονται με αποκορύφωμα τις 14 Απριλίου όπου σχεδόν όλες οι κρατούμενες ξεκινούν απεργία πείνας για 5 ημέρες με αίτημά την απελευθέρωση. Δύο βδομάδες κατόπιν και, μετά από 13 μήνες κράτησης και αγώνα, η S. αφήνεται ελεύθερη. (Υποσημείωση: και τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου θα αθωωθεί από το δικαστήριο). Μετά από αυτήν την εξέλιξη οι αγώνες στο κέντρο συνεχίζονται: τον Ιούνιο η αντίσταση των γυναικών εκφράζεται με έναν νέο τρόπο: αρνούνται να επιστρέψουν στα κελιά και βγάζουν στο προαύλιο τα στρώματά τους. Τους επόμενους μήνες οι μετανάστριες συνεχίζουν με διάφορους τρόπους να διαμαρτύρονται και να αντιστέκονται. Η στάση τους, αλλά και το κίνημα αλληλεγγύης που είχε αναπτυχθεί γύρω από το κέντρο, θα οδηγήσει στην απαγόρευση των επισκεπτηρίων για αλληλέγγυα, μετά το καλοκαίρι του '16 και λίγους μήνες αργότερα στο κλείσιμο του κέντρου και στην μεταφορά των εγκλειστών στο κολαστήριο της Π. Ράλλης.

3.2 Έξω από το κέντρο

Όπως γράφουμε παραπάνω, για ένα μεγάλο διάστημα (σχεδόν ένα χρόνο) η αλληλεγγύη στις κρατούμενες του κ.κ. του ελληνικού στηριζόταν κατά το μεγαλύτερο μέρος στην Συνέλευση Αλληλεγγυών Κρατούμενων στα Νότια. Η συνέλευση αυτή είχε κατακτήσει μια πολλή σημαντική παρουσία μέσα στο κ.κ. μέσα από συστηματικά επισκεπτήρια που πραγματοποιούσε. Να σημειωθεί επίσης ότι είχε κατακτηθεί πολιτικά και η πραγματοποίηση επισκεπτηρίων σε ώρες πέραν του επίσημου ωραρίου που προβλέπονταν από τη διοίκηση του κ.κ.

Το ευρύτερο κίνημα αλληλεγγύης που αναπτύχθηκε γύρω από τον αγώνα της S. βασίστηκε στο know-how και τις σχέσεις εμπιστοσύνης που είχαν αναπτυχθεί και εμπλούτισε την αλληλεγγύη τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Τα τακτικά επισκεπτήρια αναδείχθηκαν σε βασικό και αναπόσπαστο άξονα της αλληλεγγύης στις κρατούμενες, καθώς φάνηκε πως δημιουργούσε προϋποθέσεις γνωριμίας, αλληλοτροφοδότησης και εμπιστοσύνης που αναβάθμιζε τις σχέσεις μεταξύ των μέσα και των έξω και ταυτόχρονα συνεπαγόταν άμεσα την διάρρηξη της αορατότητας του κέντρου μέσω της συνεχούς ροής της πληροφορίας προς τα έξω. Παράλληλα, η συνέλευση αυτή φρόντιζε να καλύπτει μεγάλο μέρος νομικών αναγκών των κρατούμενων με το ελάχιστο δυναμικό και πόρους που διέθετε.

1. Για αναλυτικό χρονικό των αγώνων των κρατούμενων του Ελληνικού, βλ. κείμενο από αλληλέγγυες/ους κρατούμενων στα Νότια : <https://allilegioikratoumenonstanotia.files.wordpress.com/2017/01/xroniko.pdf>

Από την στιγμή της σύλληψης της S. και μετά, το ζήτημα του κέντρου κράτησης Ελληνικού, η ύπαρξή του και οι αγώνες εντός του άρχισαν να πλαισιώνονται όλο και περισσότερο από το ανταγωνιστικό κίνημα: Αρχικά η συνέλευση των αλληλέγγυων κάλεσε κεντρική συνέλευση συντονισμού γύρω από το Ελληνικό, στον οποίο συμμετείχαν αρκετές συνελεύσεις, μεταξύ των οποίων και εμείς.

Παράλληλα, το ζήτημα άρχισε να απασχολεί και άλλες ομάδες/συλλογικότητες/συνελεύσεις τόσο της Αθήνας όσο και άλλων πόλεων, με αποτέλεσμα να διοργανώνονται όλο και περισσότερες και μαζικότερες δράσεις αλληλεγγύης: πορείες στόμα με στόμα, μικροφωνικές, παρεμβάσεις έξω από το κέντρο με ταυτόχρονα μαζικά επισκεπτήρια, παρέμβαση-κατάληψη στο παράρτημα του υπουργείου μεταναστευτικής πολιτικής στην Μητροπόλεως, καλέσματα και συγκεντρώσεις στο δικαστήριο της S. και παραγωγή λόγου (αφίσες/κείμενα-πανό) από Αθήνα, Θεσσαλονίκη και πολλές άλλες πόλεις. Πέρα από την υπόθεση της S., αναπτύχθηκε σταδιακά μια σταθερή διαδραστική σχέση αγώνων/κατασταλτικών κινήσεων εντός του κέντρου και παρεμβάσεων εκτός του κέντρου από το κίνημα αλληλεγγύης. Ακολούθησαν μαζικές αποχές συσσιτίου/απεργίες πείνας που στηρίχθηκαν από έξω και το κίνημα αλληλεγγύης επέκτεινε κατευθύνθηκε προς κεντρικότερα ζητήματα αγώνα όπως κατάργηση της διοικητικής κράτησης, χαρτιά στις μετανάστριες και τους μετανάστες κ.ά. μέχρι και το κλείσιμο του κέντρου (Ιανουάριος 2017). Θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπήρχε ένα συνεχές αγώνα που συγκροτούνταν από δυο αλληλοτροφοδοτούμενους πόλους δράσεων, αφενός εντός του κέντρου από την μεριά των κρατουμένων (αποχές συσσιτίου, απεργίες πείνας, ατομικά ή συλλογικά κείμενα, άρνηση να μπουν στα κελιά κ.ά) και αφετέρου από το ανταγωνιστικό κίνημα εκτός του κέντρου (παρεμβάσεις, πορείες, καταλήψεις, παραγωγή λόγου, αλλαγή χρόνου έξω από το κέντρο). Είναι σημαντικό εδώ να πούμε πως ήταν η πρώτη φορά στην Ελλάδα - απ' όσο γνωρίζουμε - που έγινε αλλαγή χρόνου έξω από ένα κέντρο κράτησης μεταναστών και μάλιστα γυναικών, μια δράση που συνήθως αφορά φυλακές και απευθύνεται κυρίως σε πολιτικούς κρατούμενους. Η παρέμβαση αυτή δημιούργησε ένα προηγούμενο που επαναλήφθηκε την επόμενη χρονιά έξω από την Πέτρου Ράλλη, όταν πλέον το κ.κ. Ελληνικού είχε κλείσει.

Όσον αφορά στην δική μας εμπειρία μέσα στο κίνημα αλληλεγγύης, αρχικά αποτέλεσε μια πρωτόγνωρη εμπειρία για μας ως ομάδα τόσο η συνεργασία με μια άλλη συνέλευση, όσο και η συμμετοχή σε έναν συντονισμό με άλλες συνελεύσεις. Στα πλαίσια της συμμετοχής αυτής, ήταν η πρώτη φορά που η ομάδα μας έβγαλε λόγο (2 αφίσες για το δικαστήριο της S.) και κατέβηκε στο δρόμο με το δικό της πανό σε πορεία στο κέντρο της Αθήνας. Μέσα από την πορεία μας αυτή είδαμε να πλαισιώνεται η αλληλεγγύη πάνω στον συγκεκριμένο αγώνα και από κουήρ/ φεμινιστικό κόσμο με τον οποίο συνδεθήκαμε και βρεθήκαμε μαζί στο δρόμο. Δημιουργήθηκε μια δυναμική η οποία σε συνδυασμό με την ανάδειξη περιεχομένων λόγου που έχουν ως κεντρική φιγούρα τη γυναίκα μετανάστρια, θεωρούμε ότι οδήγησε και στον εμπλουτισμό του λόγου στο δρόμο όπως το να φωνάζονται συνθήματα στο θηλυκό έξω από το Ελληνικό και όχι μόνο, κάνοντας πολύ ορατό και ξεκάθαρο ποιες είμαστε και για ποιες μιλάμε.

4. Προβληματισμοί και σκέψεις σχετικά με το κίνημα αλληλεγγύης

4.1 Ο ρόλος των επισκεπτηρίων και το αδύνατο όριο ικανοποίησης των αναγκών

Όπως γράφουμε παραπάνω, τα επισκεπτήρια ξεκίνησαν από την συνέλευση 'Αλληλέγγυες/αλληλλέγγυοι κρατουμένων στα Νότια'. Η συχνότητα και οι όροι των επισκεπτηρίων κερδήθηκαν από την συνέλευση, ενώ αναδείχθηκαν σε πολύ βασικό και συστατικό άξονα της αλληλεγγύης που αναπτύχθηκε γύρω από το κέντρο. Κατά την γνώμη μας, είχε μεγάλη σημασία ότι η μόνιμη παρουσία στο κέντρο μέσω των επισκεπτηρίων, κατακτήθηκε πολιτικά από την συνέλευση των αλληλέγγυων χωρίς να χρησιμοποιείται κάποια άλλη ιδιότητα με σκοπό την πρόσβαση στο κέντρο (πχ. δήθεν ως δικηγόροι ή/και μέσω κάποιας ΜΚΟ). Παράλληλα, το γεγονός πως οι παρεμβάσεις έξω από το κέντρο κράτησης συνοδεύονταν από την απαίτηση ομάδα αλληλέγγυων να μπουν στο κέντρο για να μιλήσουν με τις κρατούμενες, αναδείκνυαν την πολιτικότητα των επισκεπτηρίων καθώς αποτελούσαν συστατικό στοιχείο της ίδιας της παρέμβασης.

Η διαδικασία των επισκεπτηρίων κινούνταν κυρίως στις εξής κατευθύνσεις και εξυπηρετούσαν τις παρακάτω λειτουργίες:

i) διάχυση της πληροφορίας και συντονισμός δράσης κρατουμένων και αλληλέγγυων: τα επισκεπτήρια λειτουργούσαν ενάντια στην αποσιώπηση των συνθηκών που επικρατούσαν στο κέντρο αλλά και των αιτημάτων που διαμορφώνονταν από τις κρατούμενες, ενώ παράλληλα αποκάλυπταν ένα μέρος της γενικότερης κατάστασης γύρω από την κρατική εφαρμογή της διοικητικής κράτησης. Συγκεκριμένα έριχναν φως σε πολλά 'θολά' σημεία του νομικού μέρους της διοικητικής κράτησης, (πχ. σχετικά με την διαδικασία αίτησης για άσυλο μέσα από το κέντρο, η 'άγνοια' της αστυνομίας γύρω από βασικά σημεία του νομικού καθεστώτος της διοικητικής κράτησης κ. ά). Παράλληλα συντελούσαν στον συντονισμό και την συνεννόηση γύρω από δράσεις. Μέσα από τα επισκεπτήρια, συχνά οι κρατούμενες μας επικοινωνούσαν τις δράσεις που προγραμματίζαν με αποτέλεσμα να συμβαίνουν συντονισμένες δράσεις και έξω.¹ Αυτή η διάσταση είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς δίνει το χρόνο σχεδιασμού και τη δυνατότητα στήριξης κινήσεων που συμβαίνουν εντός του κέντρου με αποτέλεσμα να πολλαπλασιάζεται ο αντίκτυπός τους. Η πρότερη γνώση είναι κομβική σε περιπτώσεις αγώνων εντός κέντρων κράτησης, που για διάφορους λόγους (καταστολή, εκφοβισμός κλπ) μπορεί να διαρκέσουν λίγες μέρες με αποτέλεσμα ο ίδιος ο αγώνας να έχει λήξει μέχρι το κίνημα αλληλεγγύης να μπορέσει να συντονιστεί και να δράσει.

ii) χτίσιμο σχέσεων με τις κρατούμενες μετανάστριες: στη βάση της προσέγγισης ότι οποιοσδήποτε αγώνας αλληλεγγύης (οφείλει να) λαμβάνει υπόψη τι λένε και τι επιθυμούν τα ίδια τα υποκείμενα στα οποία γίνεται η αλληλεγγύη.

1. Για παράδειγμα, πριν από την έναρξη μιας αποχής συσσιτίου/απεργίας πείνας διοργανωνόταν ταυτόχρονη παρέμβαση έξω από το κέντρο με μαζικό επισκεπτήριο και μοίρασμα στην γειτονιά από τ@ αλληλέγγυ@.

Συνεπώς, να βασίζεται σε σχέσεις που χτίζονται μεταξύ των εμπλεκόμενων υποκειμένων, στην προκειμένη περίπτωση των έγκλειστων με τις αλληλέγγυες. Ταυτόχρονα, έχοντας επίγνωση, όπως θα αναλύσουμε και παρακάτω, της δομικής ασυμμετρίας και ανισότητας που χαρακτηρίζει την σχέση έγκλειστων ανθρώπων χωρίς χαρτιά με αλληλέγγυες με προνόμια ελληνικής/ευρωπαϊκής υπηκοότητας.

iii) την προσπάθεια (στον βαθμό που ήταν δυνατό) της καταγραφής και κάλυψης των αναγκών των κρατουμένων, τόσο υλικών όσο και νομικών, όπως παροχή νομικών συμβουλών, ανάγκες σε τρόφιμα, φάρμακα και είδη βασικής υγιεινής κ. ά.

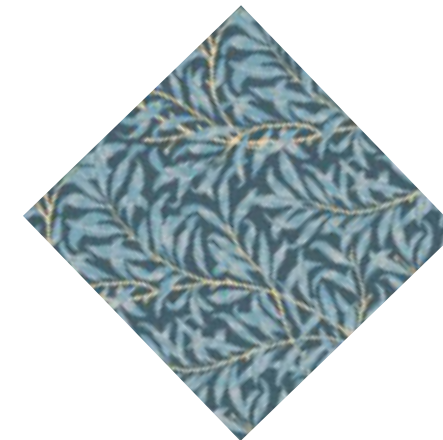
Ωστόσο, η διαδικασία του επισκεπτηρίου όσο μελετημένη και οργανωμένη και αν είναι, δεν μπορεί ποτέ να συστηματοποιηθεί επαρκώς, δεδομένου ότι πάντα υπάρχει ένα υπόλοιπο που δεν μπορεί να περιγραφεί και να προβλεφθεί. Αυτό το υπόλοιπο έχει να κάνει είτε με την δυναμική των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των έγκλειστων μεταναστριών και των αλληλέγγυων και την διαπροσωπική επικοινωνία και σύνδεση που ξεπερνά τα όρια των θεωρούμενων 'βασικών αναγκών', είτε με την εμφάνιση απρόβλεπτων καταστάσεων που θα εκτρέψουν το επισκεπτήριο προς έκτακτες προτεραιότητες. Φυσικά, το απρόβλεπτο και το έκτακτο είναι δομικά στοιχεία που παράγει η ίδια η συνθήκη της παρανομοποίησης, του ρατσιστικού εγκλεισμού και της απανθρωποποίησης. Υπό αυτήν την έννοια, μπορούμε να μιλάμε για προβλεπόμενα απρόβλεπτες καταστάσεις και τακτικά έκτακτες ανάγκες που δεν μπορούν να ποτέ να 'λυθούν' ακριβώς ως τέτοιες από το κίνημα παρά μόνο με την ανατροπή της συνθήκης που τις παράγει. Έχοντας πει αυτό, η γνώση αυτής της πραγματικότητας, δεν αλλάζει τη δυσκολία διαχείρισής της.

Παρόλο λοιπόν που το ζήτημα δεν είναι απλά 'τεχνικό' υπήρξαν πιο συντονισμένες προσπάθειες οργάνωσης των επισκεπτηρίων, όταν ο αριθμός των ανθρώπων που πραγματοποιούσε τα επισκεπτήρια είχε αυξηθεί και ξεπεράσει τα όρια μιας ή δύο συνελεύσεων/ομάδων. Αρχικά επικεντρώθηκε σε μια προσπάθεια παροχής πληροφοριών σχετικά με νομικά ζητήματα, σε όσο το δυνατόν περισσότερες κρατούμενες.² Ταυτόχρονα, προσπαθήσαμε να οργανώσουμε το ζήτημα της κάλυψης των αναγκών των κρατουμένων, μέσω της καταγραφής τους και του ορισμού ενός μηνιαίου χρηματικού ποσού που θα ξοδεύταν για την κάλυψή τους. Είναι προφανές, ότι συγκεκριμένα γύρω από το ζήτημα της κάλυψης των αναγκών προκύπτουν συνεχώς προβληματισμοί και ερωτήματα, πολλά από τα οποία δεν έχουμε καταφέρει να απαντήσουμε μέχρι και σήμερα. Η συνθήκη της συνεχούς επαφής με το κέντρο και τις μετανάστριες θα μπορούσε να περιγραφεί σαν μια κατάσταση στα όρια της μόνιμης έκτακτης ανάγκης: οι ανάγκες για φάρμακα άρρωστων κρατουμένων, κρατούμενες που δεν γνωρίζουν που βρίσκονται τα παιδιά τους μετά την σύλληψή τους, απόπειρες αυτοκτονίας μέσα στο κέντρο και γενικότερα καταστάσεις που αφορούν την ψυχική και σωματική επιβίωσή τους και ορισμένες φορές απειλούν την ίδια τους ζωή τους.

2. Κυρίως ενημερώναμε τις μετανάστριες που δεν είχαν αιτηθεί ακόμα για άσυλο για τις δύο επιλογές που είχαν: α. να αιτηθούν άσυλο κατά την διάρκεια της κράτησης, πράγμα που θα εμπόδιζε πιθανή απέλαση αλλά μπορούσε να παρατείνει την κράτηση κατά αβέβαιο χρονικό διάστημα ή β. να μην γίνει αίτηση ασύλου ενόσω κρατούνταν στο κέντρο, με ρίσκο πιθανή απέλαση.

Καταστάσεις έκτακτης ανάγκης στις οποίες είναι μάλλον αδύνατον το κίνημα, πόσο μάλλον τα άτομα να βρουν επαρκείς τρόπους να τις αντιμετωπίσουν εντός αυτής της συνθήκης που τις κατασκευάζει και αναπαράγει δομικά. Από την άλλη η γνώση τους και μόνο όσο και η διαπροσωπική σχέση που αναπτύσσεται δημιουργεί μια επιτακτικότητα "να-γίνει-κάτι-άμεσα" από την οποία είναι δύσκολο να υπάρξει απόσταση.

Να τονίσουμε εδώ ότι η συγκεκριμένη 'αναμέτρηση' με τα ζητήματα που περιγράφουμε, δεν σταματάει μόνο στην διαδικασία του επισκεπτηρίου αλλά συνεχίζεται και μετά την απελευθέρωση των μεταναστριών, πολλές από τις οποίες έρχονται αντιμέτωπες με το ζήτημα της στέγασης και της εύρεσης εργασίας. Βέβαια οι ανάγκες δεν είναι μόνο υλικές. Είναι η ίδια η σχέση που γίνεται προσωπική και επομένως απαιτεί χρόνο και συναισθηματική εμπλοκή. Γίνεται λοιπόν εμφανές πως τέτοιοι προβληματισμοί δεν περιορίζονται στην συνθήκη του εγκλεισμού αλλά προκύπτουν σε όλες τις μορφές και διαστάσεις της συσχέτισης και της αλληλεγγύης με τους/τις μετανάστ(ρι)ες. Η δομική ανισότητα στη σχέση μεταξύ ενός ατόμου/συλλογικότητας με δικαιώματα πολίτη και όσων στερούνται οποιασδήποτε πολιτικής αναγνώρισης και βρίσκονται σε ένα συνεχόμενο καθεστώς παρανομοποίησης είναι τέτοια που οποιαδήποτε πολιτική ταυτότητα των αλληλέγγυων και οι αυτοοργανωμένες διαδικασίες δεν αρκούν από μόνα τους για να τη διαρρήξουν.

4.2 Ασυμμετρία της σχέσης και τα όρια της πολιτικής που βασίζεται στην αλληλεγγύη

Συνεχίζοντας λοιπόν τον παραπάνω προβληματισμό, μπορούμε να πούμε πως από την συχνότητα επαφής με τις κρατούμενες μέσω των επισκεπτηρίων γεννιούνται σχέσεις οι οποίες είναι χτισμένες μέσα σε μεγάλες αντιφάσεις: Συνήθως δεν μπορούν να καταταχθούν στις συντροφικές διότι δεν (προ)υποτίθεται μια συγκεκριμένη πολιτική ταυτότητα των κρατουμένων ούτε και στις φιλικές λόγω της εγγενούς ανισότητας που παράγει ο εγκλεισμός και η συνθήκη της γνωριμίας. Είναι σχέσεις καθοριζόμενες από τις εξής δύο γραμμές: τα αποτελέσματα της συνθήκης της διοικητικής κράτησης πάνω στο άτομο (εγκλεισμός και καθεστώ χαρτιών) και την αλληλεγγύη, ως πρόθεση και κατεύθυνση.

Η αλληλεγγύη αυτή γίνεται στη βάση μιας προσωρινής συνήθως συνάντησης απέναντι στην κρατική και πατριαρχική βία που έχει καταστεί δυνατή ακριβώς λόγω της στοχοποίησης των μεταναστριών από αυτή και όχι στη βάση μιας προϋπάρχουσας πολιτικής κοινότητας της οποίας κάποια μέλη στοχοποιούνται. Το αν αυτή θα μετεξελιχθεί σε κάτι άλλο είναι μακρόχρονο επίδικο οικοδόμησης σχέσεων (και όχι υπό τις ασύμμετρες συνθήκες του εγκλεισμού) και σίγουρα όχι προαπαιτούμενο της αλληλεγγύης, ούτε και το άμεσο κίνητρο πίσω από την αλληλεγγύη. Η σχέση είναι πολύ δύσκολο να διατηρηθεί μετά το πέρας ενός πολύ συγκεκριμένου αγώνα. Και ο λόγος δεν είναι φυσικά ότι οι μετανάστες/ριες δεν ενδιαφέρονται για την πολιτική αλλά για τις ανάγκες τους (άρα το δικό μας χρέος είναι να τις 'πολιτικοποιήσουμε'/ 'ριζοσπαστικοποιήσουμε'), αλλά γιατί η πολιτική που κάνουμε δεν εφορμά και από αυτές τις ανάγκες και ως τέτοια είναι ελλιπής και προβληματική. Είτε θα μιλάει για μια αφηρημένη σύνδεση λόγω της κοινής θέσης, είτε για μια πολιτική υποστήριξη λόγω της μη κοινής μας θέσης χωρίς ποτέ να εμπλέκεται στο πώς θα αγωνιστούμε μαζί επί του πρακτέου (σχηματικά ένα δίπολο ανάμεσα στο είμαστε ταξικά αδέρφια αλλά δε χρειάζεται να συναντηθούμε γιατί το ξέρουμε ότι είμαστε, και το είμαστε έλληνες προνομιούχοι και δε μπορούμε ποτέ να συναντηθούμε ουσιαστικά λόγω ασυμμετρίας θέσης και άρα δεν υπάρχει λόγος να το προσπαθούμε). Στις λίγες περιπτώσεις που υπάρχει αυτή η συνάντηση γίνεται σε μια συνθήκη που αναπαράγει η ίδια το διαχωρισμό ανάμεσα στην πολιτική 'μας' και της ανάγκες 'τους'.

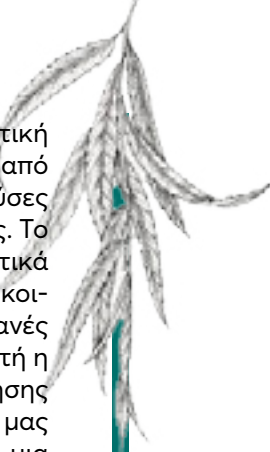
Ένα βασικό πρόβλημα είναι πως οι ανάγκες αυτές έρχονται στο προσκήνιο όχι σαν συγκροτητικό στοιχείο οικοδόμησης της πολιτικής (πολυεθνικής) κοινότητας αλλά μετά την οικοδόμησή της (ελληνικής) πολιτικής κοινότητας σε συνθήκες κάποιας έκτακτης ανάγκης (εγκλεισμός, άνθρωποι πνίγονται κλπ) όπου οι δυνατότητες εξεύρεσης μιας πραγματικά κοινής, μη ευκαιριακής, πολιτικής βάσης έχουν ουσιαστικά ήδη κλείσει. Στις πολιτικές διαδικασίες υπάρχουν πάντα ασυμμετρίες κάποιου τύπου αλλά στη συγκεκριμένη συνθήκη είναι τόσο σοβαρές που δεν μπορούν να γίνουν αντικείμενο της ίδιας της πολιτικής διαδικασίας. Το να φτιάξουμε τους όρους υπό τους οποίους μπορούμε να συνομιλήσουμε και να χτίσουμε μαζί μια πολιτική κοινότητα είναι φυσικά κάτι πολύ δύσκολο, όμως η αντίληψη ότι κάτι τέτοιο δεν είναι απαραίτητο ή σημαντικό βασίζεται σε μια παραδοχή: ότι υπάρχει ένας τρόπος να κάνουμε πολιτική ανεξαρτήτως υποκειμένων (προτεραιοποίηση της πολιτικής ιδεολογίας) στο οποίο οι άλλοι προσέρχονται για να συμμετέχουν, και όχι κάτι που μπορεί να αλλάξει ριζικά

μέσα από τη συμμετοχή των άλλων. Αντίθετα, εμείς νομίζουμε πως η πολιτική μας πρακτική είναι εξαρτημένη όχι μόνο από τη συνείδησή μας αλλά και από την ταυτότητά μας (ως λευκές πχ) και συνεπώς πως οι φωνές που είναι απούσες εντός της ομάδας μας είναι πάντοτε παρούσες ως το όριο της πολιτικής μας. Το να μας το υπενθυμίζουμε αυτό σημαίνει πως θέλουμε να κοιτάζουμε ενεργητικά προς την κατεύθυνση ώστε η συνάντηση να γίνει δυνατή και υπό όρους κοινότητας αγώνα και όχι μόνο αλληλεγγύης 'μας' σε 'άλλες/ους'. Είναι προφανές πως στη σχέση αλληλεγγύης με εγκλειστές προς απέλαση μετανάστριες αυτή η ασυμμετρία είναι τέτοια που κάνει οποιαδήποτε τέτοια δυνατότητα συνάντησης ακόμα δυσκολότερη. Επομένως όποιες σχέσεις και να αναπτύξουμε, για μας το βασικό για την ανάπτυξη σχέσεων είναι να είναι ελεύθερες. Αυτή είναι μια μίνιμουμ προϋπόθεση για τη σύναψη σχέσεων επί 'ίσις όροις' όταν αυτές δεν προϋπάρχουν.

Η συμπερίληψη των μεταναστριών στο πολιτικό κοινωνικό σώμα είναι αυτό που μπορεί να δημιουργήσει προϋποθέσεις οποιαδήποτε συνάντησης στη βάση πραγματικών αναγκών και αγώνων μακροπρόθεσμα και όχι η επαφή των μεταναστριών με κάποιες αναρχικές/φεμινίστριες ενόσω βρίσκονταν στο κέντρο κράτησης. Δεν έχουμε ψευδαισθήσεις ότι οι σχέσεις που οικοδομούμε με τις εγκλειστές είναι σχέσεις ισότητας. Τα δυνατά συναισθήματα και οι συγκινήσεις που γεννιούνται και σε εμάς υπό αυτές τις συνθήκες δεν το αναιρούν, μάλλον το επιβεβαιώνουν. Γι αυτό ένας στόχος είναι να ακούσουμε, να δούμε και να κατανοήσουμε τους τρόπους με τους οποίους οι μετανάστριες στοχοποιούνται, τί είναι σημαντικό γι αυτές, ποιες είναι οι ανάγκες τους, να αναστοχαστούμε πάνω στη δική μας θέση και να δούμε ποιοι είναι οι τόποι που ίσως μπορούμε να συναντηθούμε. Παρόλες τις διαφορές όμως, η διάσταση της έμφυλης καταπίεσης την οποία μοιραζόμαστε παρότι με πολύ διαφορετικούς τρόπους και εντάσεις λόγω της διαπλοκής της με τη φυλή και την τάξη, μας επιτρέπει και μια συνάντηση που δε βασίζεται αποκλειστικά στο ριζικά διαφορετικό, διαφοροποιώντας σε ένα βαθμό τη άνιση δυναμική της σχέσης αλληλεγγύης.

4.3 ('Εμφυλος) καταμερισμός εργασίας και το εργαλείο του βιώματος σε συνελεύσεις που ασχολούνται με την αλληλεγγύη σε μετανάστες/ριες

Κατά την γνώμη μας, η διαδικασία των επισκεπτηρίων καταχωρείται συνήθως άρρητα στις 'πρακτικές' δουλειές μιας συνέλευσης (και υποτιμημένες ταυτόχρονα επειδή είναι πρακτικές), ξεχωρίζοντας την έτσι από το φάσμα των 'πολιτικών' δράσεων και διαδικασιών όπως η παραγωγή λόγου, η διοργάνωση δράσεων αλληλεγγύης (παρεμβάσεις, καταλήψεις, πορείες κτλ). Και στις συνελεύσεις που ασχολούνται με την αλληλεγγύη στους/ις μετανάστες/ριες, επικρατεί ένας έμφυλος καταμερισμός των 'εργασιών': συνήθως, η επαφή με ανθρώπους χωρίς χαρτιά – ξεκινώντας από την πρώτη προσέγγιση και επεκτείνοντάς την σε όλη την πορεία του χτισίματος της σχέσης – αναλαμβάνεται κατά κύριο λόγο από όσα εκλαμβάνονται ως τα θηλυκά υποκείμενα της συνέλευσης. Αυτό επικυρώνει την επιτέλεση του γυναικείου φύλου που αντιστοιχεί σε ρόλους φροντίδας, κατανόησης και 'λεπτότερης' διαχείρισης των κοινωνικών επαφών. Η συναισθηματική 'γυναικεία φύση' κρίνεται a priori καταλληλότερη να ανταπεξέλθει

σε μια επαφή που αναμένεται να πυροδοτήσει συναισθήματα μεγάλης έντασης, ελπίδας, πόνου κτλ. Ταυτόχρονα, τα ίδια αυτά υποκείμενα μπορεί παράλληλα να βιώνουν αποκλεισμούς από το 'πολιτικό' κομμάτι της αλληλεγγύης όπως πχ η παραγωγή λόγου.

Ένα σημείο προβληματισμού εδώ στο ζήτημα του 'καταμερισμού' των επισκεπτηρίων εντός μιας συνέλευσης (πέρα από την έμφυλη διάσταση) προκύπτει από την εξής δομική δυσκολία: ενώ θα ήταν επιθυμητό η διαδικασία χτισίματος σχέσεων με τις κρατούμενες να εναλλάσσεται μεταξύ των μελών της συνέλευσης για να μην παγιώνονται ρόλοι, οι απαιτήσεις της σχέσης (διαδικασία γνωριμίας, χτίσιμο εμπιστοσύνης κτλ) ορίζουν μια ανάγκη επαφής από το ίδιο άτομο ή άτομα. Έτσι αναπόφευκτα, επωμίζονται το βάρος συνήθως συγκεκριμένα μέλη της συνέλευσης. Η αντιμετώπιση αυτής της διαδικασίας ως κάτι πρακτικό ή/και η έλλειψη του εργαλείου του βιώματος και του μοιράσματος της εμπειρίας εντός των συνελεύσεων και ομαδοποιήσεων δεν αφήνει περιθώρια στα άτομα που εμπλέκονται να μοιραστούν το συναισθηματικό βάρος που αυτή (η διαδικασία) επιφέρει. Το ζήτημα των σχέσεων με τις κρατούμενες ανάγεται σε προσωπικό ζήτημα των λίγων ατόμων που αναλαμβάνουν τα επισκεπτήρια.

Βλέπουμε λοιπόν δύο είδη άνισου καταμερισμού τα οποία σε πολλά σημεία επικαλύπτονται και αλληλοτροφοδοτούνται: τον εξαρχής έμφυλο καταμερισμό και τον μετέπειτα που προκύπτει από το συναισθηματικό βάρος της εμπλοκής με την ταυτόχρονη αδυναμία μοιράσματος του. Η συνύφανση αυτών των δυο συχνά παίζει το ρόλο και μιας αυτοεκπληρούμενης προφητείας: η συναισθηματική εμπλοκή που επιφέρει η σχέση επιβεβαιώνει εκ των υστέρων την 'συναισθηματική' φύση των θηλυκών υποκειμένων της συνέλευσης που είναι όμως η προϋπόθεση με βάση την οποία γίνεται εξαρχής ο καταμερισμός της εργασίας που τις επωμίζει με το κομμάτι των σχέσεων. Εν τέλει, κάποιοι θα επαναφέρουν τα άτομα που παρασύρονται από τα συναισθήματα 'στο πολιτικό επίδικο', αναπαράγοντας μια σειρά από στερεοτυπικές κατηγοριοποιήσεις και έμφυλες επιτελέσεις. Έτσι λοιπόν, ο ίδιος ο δομικά έμφυλος διαχωρισμός εντός των πολιτικών διαδικασιών φυσικοποιεί τον έμφυλο καταμερισμό εργασίας ενώ υποτίθεται ότι προταγματικά τον καταπολεμά εκεί έξω.

Ο έμφυλος καταμερισμός εργασίας αναπαράγει τα στερεότυπα τα οποία συναντούμε και στο ευρύτερο κοινωνικό πεδίο όπου η γυναικεία συναισθηματική εργασία είναι - εκτός των άλλων - και άμισθη. Πέρα από την έμφυλη διάσταση, οι διάφορες μορφές που μπορεί να πάρει η αλληλεγγύη, δεν νοείται να διακρίνονται με βάση κάποιο κριτήριο πρακτικότητας, πόσο μάλλον όταν μιλάμε για τη διαδικασία των επισκεπτηρίων που με όλα τα προβλήματα που φέρει συνιστά μια πολύ σημαντική μορφή αλληλεγγύης μέσω της οποίας προσπαθούμε να χτίζουμε σχέσεις. Κατά την άποψη μας, ο κινηματικός λόγος του 'ζούμε μαζί-δουλεύουμε μαζί' παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση από την βιωμένη πραγματικότητα. Ο καταμερισμός της εργασίας που αναφέραμε πιο πάνω ανάμεσα σε ένα 'πρακτικίστικο' και σε ένα 'πολιτικό-ιδεολογικό' μέρος, φέρει μέσα του και μια επιπλέον παραδοχή για εμάς. Η συναισθηματική εμπλοκή την οποία ενέχουν τα επισκεπτήρια, ο αντίκτυπος που έχουν στο κόσμο που τα πραγματοποιεί, καθώς και τα όρια με τα οποία αυτός ο κόσμος έρχεται αντιμέτωπος, δεν αποτελεί ενεργό κομμάτι των πολιτικών διαδικασιών. Η αδυναμία μοιράσματος αυτών των σημαντικών ποιότητων και διαστάσεων της συναισθηματικής εμπλοκής, πέρα από τον έμφυλο καταμερισμό της αλληλεγγύης που αναπαράγει, καταφά-

σκει και στην πολιτική απαξία του βιώματος αυτού καθ' αυτού. Ακολουθώντας μια πολιτική παράδοση στην οποία ο λόγος-ιδεολογία έρχεται στον αντίποδα του βιώματος ως κάτι συναισθηματικό-προσωπικό, το βίωμα παραγνωρίζεται ως εργαλείο-περιεχόμενο με πολιτική σημασία και εν τέλει απαξιώνεται. Κατ' επέκταση, η ψυχική/συναισθηματική εμπειρία των επισκεπτηρίων καταλήγει εκτός των πολιτικών διαδικασιών, με συνέπειες τόσο στα άτομα, στη διαδικασία όσο και στα πολιτικά περιεχόμενα (μια επιφανειακή προσέγγιση στην βάση της ιδεολογίας που γενικεύει χωρίς να συμπεριλαμβάνει τα εργαλεία που θα μπορούσαν να δώσουν την γείωση, το βάθος και τις διαφορετικές οπτικές και θέσεις).

Στο σημείο αυτό βέβαια αναγνωρίζουμε ότι τα επισκεπτήρια αυτά καθ' αυτά είναι μια έντονη διαδικασία που δεν μπορούν αυτονόητα να 'σηκώσουν' όλα τα άτομα με τον ίδιο τρόπο σε κάθε φάση της ζωής τους. Τα όρια που μπορεί να υπάρχουν κάθε φορά στο καθένα από εμάς θεωρούμε ότι πρέπει να μπορεί να αποτελεί κομμάτι των διαδικασιών που θέλουμε να έχουμε. Και αυτή η αναγνώριση των διαφορετικών αναγκών και ορίων των μελών μιας συνέλευσης γίνεται δυνατή και πάλι στη βάση του μοιράσματος του βιώματος όταν υπάρχει διάθεση αλληλοκατανόησης και εξεύρεσης λύσεων μεταξύ των μελών.

4.4 Μια (αυτο)κριτική προσέγγιση στον προσωποκεντρισμό και τα πρότυπα αγωνιστικότητας του κινήματος αλληλεγγύης.

Σε αυτό το σημείο, θα θέλαμε να αναφερθούμε σε κάποια στοιχεία που μας προβληματίσαν τόσο στα πλαίσια του κινήματος αλληλεγγύης όσο και της δικής μας ανάγνωσης των αγώνων γύρω από το κ.κ. Ελληνικού. Ζητήματα που μας δημιούργησαν σκέψεις αφορούσαν για παράδειγμα ποια είναι τα κριτήρια αναγνώρισης ενός αγώνα μιας μετανάστριας, ποιες μορφές αγώνα αντανάκλαστικά περνούν το κατώφλι πολιτικότητας για να ασχοληθούμε μαζί τους, τι συνέπειες μπορεί να έχουν οι δικές μας κινηματικές προκαταλήψεις αγωνιστικότητας και ποια μπορεί να είναι εν τέλει τα όρια της πολιτικής μας ανάγνωσης.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε πως ξεκινάμε αυτήν την κουβέντα έχοντας αναγνωρίσει τους αγώνες που έγιναν μέσα και έξω από το κέντρο κράτησης του Ελληνικού ως εξαιρετικά σημαντικούς και ως κομμάτι και της δικής μας διαδρομής. Παρόλα αυτά, νομίζουμε ότι είναι σημαντικό να προσπαθούμε να διευρύνουμε τα όρια ενός προϋπάρχοντος κυρίαρχου πλαισίου αγώνα αλλά και να οξύνουμε την αντίληψή μας απέναντι σε άλλες εκφράσεις και μέσα αγώνα με τα οποία μπορεί να μην έχουμε τόση εξοικείωση, τα οποία όμως, θα θέλαμε να συμπεριλάβουμε ή να δημιουργούμε τις προϋποθέσεις ώστε να μπορούμε να τα αναγνωρίζουμε.

Ένα πρώτο σημείο που μας προκάλεσε εντύπωση στα πλαίσια του κινήματος αλληλεγγύης ήταν το γεγονός ότι έβγαιναν αφίσες με το πρόσωπο της S. με μια ευκολία που μας φέρνει στο νου περιπτώσεις δολοφονημένων αναρχικών και πολιτικών κρατούμενων.¹ Η άρση της ιδιωτικότητας μέσω της δημόσιας έκδοσης του προσώπου μιας κρατούμενης μετανάστριας και στην περίπτωση που αυτή δεν συνοδεύεται από κάποια πολιτική κοινότητα ή/και συντροφική/προσωπική σχέση, μας οδηγεί στο να αναζητούμε τις αιτίες της σε λόγους που πιθανόν να έχουν να κάνουν με την υποτιμημένη κοινωνική θέση των μεταναστών/ριών χωρίς χαρτιά: η ζωή τους υπό το καθεστώς της παρανομοποίησης, αίρει - ακόμα και από κινηματική αφετηρία - τις πιθανές προβολές βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων (πέρα αυτών που αφορούν στην κάλυψη των βιολογικών αναγκών). Για παράδειγμα η ιδιωτικότητα είναι σαν να κρίνεται αυτόματα ως πολυτέλεια για ένα μη λευκό και υπό-καθεστώς-παρανομοποίησης άτομο,

1. Να τονίσουμε ότι δεν αναφερόμαστε σε υλικό που προήλθε από την συνέλευση αλληλεγγύης στα Νότια, αφού αυτή διατηρούσε κοντινές επαφές με τις κρατούμενες (και με την S.)

με αποτέλεσμα να μπορεί να του 'στερηθεί' από το κίνημα αλληλεγγύης για το καλό της παραγωγής λόγου. Αναγκαία προϋπόθεση είναι το άτομο αυτό με τις πράξεις του να ξεχωρίζει από το ομογενοποιημένο σύνολο των 'μεταναστών/ριών χωρίς χαρτιά'.

Αναρωτιόμαστε επίσης κατά πόσο στην περίπτωση της S. η πληθώρα παραγωγής αφίσων με το πρόσωπο της να σχετίζεται με το γεγονός ότι ως γυναίκα μετανάστρια η απεικόνιση της καθίσταται πιο διανοήσιμη επιλογή. Η γυναικεία αναπαράσταση είναι κάτι προσφιλές στο δημόσιο χώρο και η προβολή των γυναικών φυσικών χαρακτηριστικών είναι πλήρως φυσικοποιημένη μέσω των διαφημίσεων. Ως εκ τούτου είναι σημαντικό να δούμε αν τέτοια κυρίαρχα στοιχεία ασυνείδητα υπεισέρχονται και στις δικές μας κινηματικές αναπαραστάσεις. Θα ήταν επίσης ενδιαφέρον να ξέρουμε αν η ίδια είχε συναινέσει σε κάτι τέτοιο και αν υπάρχει προηγουμένως μια επαφή μαζί της που να επιζητά την έγκρισή της.

Ένα άλλο σημείο στο οποίο θα θέλαμε να σταθούμε είναι το πώς το κίνημα αλληλεγγύης επικεντρώθηκε από ένα σημείο κι έπειτα κατά κύριο λόγο στην S. Η μαχητικότητα της στάσης της και η συνακόλουθη ποινικοποίησή της είναι τα στοιχεία που αναγνώρισε κομμάτι της αλληλεγγύης και προσέδωσε στο λόγο (και τις δράσεις) του έναν χαρακτήρα προσωποκεντρικό και ανάλογο του «κινήματος αλληλεγγύης σε πολιτικό κρατούμενο». Η S. ξεχωρίστηκε ως εμβληματική μορφή αγωνίστριας -σε αντίθεση με τις υπόλοιπες κρατούμενες- στην οποία 'αξίζει' παραπάνω αλληλεγγύη και στήριξη.

Πρόκειται για τα αντανάκλαστικά ενός πολιτικού χώρου που αποδίδει τη θέση του ήρωα/ μάρτυρα στο πρόσωπο που αγωνίζεται σύμφωνα με τα κριτήρια πολιτικότητας και μαχητικότητας που ο ίδιος αυτός ο χώρος ορίζει. Ταυτόχρονα αυτή η ηρωοποίηση δεν 'βλέπει' τη γενικότερη συνθήκη του εγκλεισμού ενώ αγνοεί ή/και υποτιμά τις συνέπειες που η ίδια η ηρωοποίηση μπορεί να επιφέρει στο ίδιο το άτομο, τις/τους συγκρατούμενές της/του και τις μεταξύ τους σχέσεις. Αυτή η προσέγγιση οδηγεί σε μια ιεράρχηση των αγώνων και στην αξιολόγηση των αγωνιζόμενων σε αυτούς/ες που αξίζουν και σε όσους/ες δεν αξίζουν την πολιτική στήριξη και αλληλεγγύη. Μέσα σε αυτό το αξιολογικό σύστημα συσκοτίζονται μια σειρά από βιώματα που μπορεί να υπάρχουν εντός συνθηκών κράτησης. Δομείται έτσι το πρότυπο του αγωνιζόμενου υποκειμένου που πρέπει να μάχεται, να αντιστέκεται με έναν πολύ συγκεκριμένο τρόπο (με όρους σωματικής/ψυχικής δύναμης) και να έχει την δυνατότητα να επικοινωνεί τη στάση/δράση του προς τα έξω με εξίσου συγκεκριμένους τρόπους (που μπορεί να ακουστεί από το κίνημα αλληλεγγύης). Αυτό το σχήμα μπορεί να είναι εγκλωβιστικό και περιοριστικό για άλλες εκφράσεις αντίστασης και αντίδρασης που έχουν να κάνουν με τα βιώματα της καθεμιάς καθώς και με προσωπικά όρια και δυσκολίες.

Προβληματιζόμαστε λοιπόν πάνω στις προσδοκίες που υπάρχουν σχετικά με τις μορφές αρνήσεων, ειδικά δε όταν αυτές αρθρώνονται από τις/τους μετανάστριες/ες. Τι αναγνωρίζουμε εμείς ως αγώνα και τι σημαίνει αν δεν επιλέγουν όλες/α τα ίδια μέσα αγώνα; Ποια είναι η δική μας στάση; Μέσα στη συνθήκη του εγκλεισμού θέλουμε να βλέπουμε και διάφορες πτυχές που μπορεί να υπάρχουν και που μπορεί να δομούν μια άλλη πραγματικότητα από αυτή που μας είναι άμεσα ορατή και κατ' επέκταση και άλλες μορφές και ποιότητες αντι-

στάσεων. Να βλέπουμε δηλαδή ταυτόχρονα τις συνθήκες ζωής της καθεμιάς, τις διαφορετικές κοινωνικές καταγωγές, τις ποικίλες πολιτισμικές εμπειρίες, ορατοποιώντας παράλληλα και τις συναισθηματικές/ψυχολογικές προεκτάσεις του εγκλεισμού όπως αυτές αλληλεπιδρούν με τις διαφορετικές εκφράσεις αντιστάσεων εντός των κ.κ. (φόβος, ψυχολογική πίεση κτλ). Για εμάς η αγωνιστικότητα δεν πρέπει να ταυτίζεται με τη σωματική ικανότητα ή μόνο με μια σκληρή, αδιάλλακτη στάση απέναντι σε μηχανισμούς καταπίεσης. Θέλουμε να βλέπουμε την αντίσταση και την αγωνιστικότητα και μέσα από εκφράσεις ευαλωτότητας. Τα συναισθήματα είναι κομμάτι της πολιτικής δράσης και όχι αυτά που πρέπει να καταπατήσουμε/ξεπεράσουμε για να 'γίνουμε' αγωνιστικά υποκείμενα. Και το ίδιο θέλουμε να βλέπουμε και σε αγώνες που συμμετέχουμε από τη θέση της αλληλέγγυας. Θα θέλαμε πάντα να εκκινούμε από μια θέση που είναι ικανή να βλέπει και διαφορετικές μορφές αντιστάσεων πέρα από αυτές που έχουμε συνηθίσει να βλέπουμε ή να κάνουμε εμείς μέσα από το κοινωνικό και πολιτισμικό μας υπόβαθρο.

Στο σημείο αυτό να πούμε ότι ενώ κάνουμε αυτήν την (αυτο)κριτική προσέγγιση για το πως μπορεί να λειτούργησαν κομμάτια του κινήματος αλληλεγγύης σε διάφορα ζητήματα που αναφέραμε όπως αυτό του προσωποκεντρισμού κτλ, παρόλα αυτά είναι σημαντικό να πούμε ότι η ενασχόληση με το κκ του Ελληνικού δεν τελείωσε με τον αγώνα και το δικαστήριο της Σ., με την έκβαση δηλαδή αυτής της υπόθεσης. Αντιθέτως υπήρξε συνέχεια όσον αφορά τα επισκεπτήρια και τις δράσεις και οι κινήσεις αλληλεγγύης γενικότερα συνεχίστηκαν και μετά την υπόθεση της Σ. Να διευκρινίσουμε πάλι ότι όλα αυτά δεν τα λέμε για να μειώσουμε στο ελάχιστο το συνεχή αγώνα της Σ. αλλά και το μεγάλο κύμα αλληλεγγύης που δημιουργήθηκε αλλά για να θέσουμε ένα προβληματισμό που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια πιο ευρεία αντίληψη του τι αναγνωρίζουμε εν τέλει ως αγώνες.

5. ΜΚΟ και αλληλεγγύη

Ένα άλλο ζήτημα που θα θέλαμε να θίξουμε είναι ο ρόλος των ΜΚΟ μέσα στο κέντρο κράτησης του Ελληνικού και ο τρόπος με τον οποίο μας δημιούργησε διάφορα ερωτήματα και αμηχανίες. Όσο διάστημα επισκεπτόμασταν το κέντρο κράτησης, η βασική δράση ΜΚΟ που συναντήσαμε ήταν η σύμπραξη τριών οργανώσεων, στα πλαίσια ενός προγράμματος συμβουλευτικής στο κ.κ. Ελληνικού και Κορίνθου με ημερομηνία λήξης τις 30/4/2016. Στη δράση αυτή, η Praksis συμμετείχε με 1 ψυχολόγο, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες με 1 δικηγόρο και η Άρσις με 1 γιατρό, οι οποίοι και παρείχαν συμβουλευτική μόνο στήριξη στις έγκλειστες. Κάποιες από τις νομικές υποθέσεις, αναλαμβάνονταν μετά από παραπομπή, κυρίως από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες. Η παροχή υπηρεσιών ήταν αποσπασματική, ελλιπής, και ασυνεχής, ενώ ο ορίζοντας της μη ανανέωσης της χρηματοδότησης σήμαινε απότομη διακοπή των όποιων στοιχειωδών υπηρεσιών. Επίσης, γνωρίζουμε πως τουλάχιστον σε μια περίπτωση εκπρόσωποι της Praksis βοήθησαν τη διοίκηση στο έργο εκτόνωσης των αγώνων των μεταναστριών, μέσα από τον εφησυχασμό τους για το τέλος της κράτησής τους. Τέλος, το γεγονός ότι κάποιες κρατούμενες είχαν νομική εκπροσώπηση από ΜΚΟ ήταν μία από τις προφάσεις που έφερε η διοίκηση όταν αποφάσισε τη διακοπή των επισκεπτηρίων από τα@ αλληλέγγυα@.

Για να μιλήσουμε όμως για τη στάση μας απέναντι στις ΜΚΟ θα πρέπει να κάνουμε μια πολύ σύντομη παρένθεση για να πούμε πως βλέπουμε την ανάπτυξή και την εδραίωσή τους στα πλαίσια της λεγόμενης 'προσφυγικής κρίσης'. Σίγουρα αυτά που θα πούμε είναι υπερβολικά σχηματικά και μια πιο συνολική ανάλυση θα ξέφυγε από τα όρια αυτού του κειμένου. Στόχος μας είναι να κάνουμε ορισμένες βασικές διαπιστώσεις και διευκρινήσεις που μπορούν να μας βοηθήσουν να πλοηγηθούμε σε ένα ναρκοθετημένο πεδίο. Συνήθως ο ανθρωπισμός συζητάται με αφηρημένους όρους που δεν διαφωτίζουν καθόλου τί κάνουμε όταν εμείς και οι ΜΚΟ βρισκόμαστε στα ίδια χωράφια, καλύπτοντας σε κάποιες περιπτώσεις παρόμοιες σχεδόν υλικές ή νομικές ανάγκες (μόνο που στη περίπτωση της κινηματικής αλληλεγγύης δεν εξαντλούνται –ή δεν θα έπρεπε να εξαντλούνται εκεί). Η απάντηση 'δε συνεργαζόμαστε με ΜΚΟ' αφενός είναι δεδομένη, αφετέρου δε μας λύνει καθόλου τα χέρια, αφού ο τρόπος με τον οποίο συνυπάρχουμε δεν είναι αυτός της άμεσης συνεργασίας. Και αυτό γιατί η συνύπαρξη αυτή δεν αφορά τις δικές μας πολιτικές επιλογές αλλά τις βασικές ανάγκες αναπαραγωγής/νομιμοποίησης κάποιων άλλων στους οποίους κάνουμε αλληλεγγύη. Έχοντας πει μερικά πράγματα για το πως βλέπουμε την αλληλεγγύη θα προχωρήσουμε σε ορισμένες σκέψεις για το πως βλέπουμε τον ανθρωπισμό και τις ΜΚΟ για να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα για το αρχικό μας ερώτημα.

5.1 Η έμφυλη διάσταση του ανθρωπισμού και η κρατική χρήση της ευαλωτότητας.

Στα πλαίσια της προσφυγικής κρίσης, το ανθρωπιστικό μοντέλο, σίγουρα δεν ήρθε να αντικαταστήσει το προηγούμενο κατασταλτικό μοντέλο αλλά να το αναδιαμορφώσει και να το εκλεπτύνει. Εισάγοντας μια σειρά διαχωρισμών εντός του μέχρι πρότινος ομογενοποιημένου μεταναστευτικού σώματος (οι συλλήβδην λαθρομετανάστες διακρίθηκαν σε πρόσφυγες, μετανάστες, ευάλωτους, παραβατικούς κλπ) εμπλούτισε το ρεπερτόριο της μεταναστευτικής διαχείρισης και όρισε διαβαθμισμένους τρόπους διακυβέρνησης για την κάθε κατηγορία. Εδώ έχει ενδιαφέρον να δούμε, πώς επανεμφανίζεται και αξιοποιείται κρατικά η μέχρι πρότινος αόρατη μετανάστρια υπό τη μορφή της 'προσφυγοπούλας', της ευάλωτης εγκύου, της μόνης γυναίκας με παιδιά ή του θύματος σεξουαλικοποιημένης και έμφυλης βίας. Όπως είπαμε και προηγουμένως, στο Ελληνικό είδαμε πάρα πολλές γυναίκες που ενέπιπταν σε αυτές τις κατηγορίες, (όπως επίσης και γυναίκες με πολύ σοβαρά θέματα ψυχικής υγείας, άλλη μια κατηγορία 'ευάλωτων') ωστόσο όχι μόνο δεν έχρηζαν ιδιαίτερης αντιμετώπισης αλλά το γεγονός ότι ανήκαν σε αυτές τις κατηγορίες είτε αποτελούσε αφορμή για τον εγκλεισμό τους ή ενέτεινε τις συνέπειες του εγκλεισμού τους.

Ταυτόχρονα, οι ίδιες ακριβώς κατηγορίες είναι αυτές που τις χαρακτηρίζουν ως «ευάλωτες» και άρα δεν μπορούν να απελαθούν στην Τουρκία, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους «μη ευάλωτους πρόσφυγες» που κατέφθασαν μετά τις 20 Μαρτίου 2016 στην Ελλάδα. Την εκτίμηση της ευαλωτότητας στα hotspots, που δεν είναι τίποτα άλλο παρά ακριβώς ένας τέτοιος μηχανισμός φιλτραρίσματος όσων χρήζουν ανθρωπιστικής και όσων χρήζουν στρατιωτικοαστυνομικής διαχείρισης, ανέλαβαν οι ΜΚΟ. Εν αντιθέσει με έννοιες όπως η καταπίεση, η υποτίμηση και η εκμετάλλευση, η έννοια της ευαλωτότητας υπονοεί την ανάγκη θετικής αντιμετώπισης των ασθενέστερων στρωμάτων μιας κοινωνίας για να προσαρμοστούν σε αυτήν και όχι την αμφισβήτηση της ίδιας της κοινωνικής δομής που τους παράγει ως ασθενέστερους. Ωστόσο, στο νέο μοντέλο διαχείρισης της μετανάστευσης, η ευαλωτότητα αποκτά κεντρική σημασία καθώς αποτελεί το κριτήριο συμπερίληψης ή αποκλεισμού των μεταναστών/ριών στην ίδια την κοινωνία. Δημιουργείται ένα προσωρινό κλειστό σύστημα ιεράρχισης με κριτήριο (εκτός των άλλων) την έμφυλη καταπίεση, που ορίζει ποιος μπορεί να αποτελέσει το υποτιμημένο κομμάτι αυτής της πατριαρχικής ρατσιστικής κοινωνίας. Δεν είναι η πρώτη φορά που ένας επιλεκτικός κρατικός 'αντισεξισμός' εφαρμόζεται στην υπηρεσία ρατσιστικών πολιτικών. Στον πάτο αυτού του συστήματος βρίσκονται οι νέοι, άγαμοι άνδρες που έχουν ελάχιστες πιθανότητες συμπερίληψης, και καθίστανται 'οι πιο απελάσιμοι' και άρα 'οι πιο ευάλωτοι' στη ρατσιστική βία του κράτους.

Την ίδια στιγμή, βέβαια, στην άλλη πλευρά αυτού του κλειστού ιεραρχικού συστήματος η δυνατότητα συμπερίληψης δεν έρχεται χωρίς τίμημα, αν σκεφτούμε τί σημαίνει να ορίζεται η ευαλωτότητα ως διαβατήριο, δηλαδή ως κάτι που πρέπει να έχεις για να το επιδείξεις στις αρχές ή δεν έχεις καταφέρει να το αποκτήσεις. Στην πραγματικότητα πρόκειται για έναν βιοπολιτικό εκβιασμό, όπου η μετανάστρια καλείται να εξαγοράσει τα πολιτικά της δικαιώματα μέσα από τη θυματοποίησή της, μέσα από την εργαλειοποίηση του βιώματος και του σώματός της. Αυτό σημαίνει, για παράδειγμα, πως αν κάποια είναι επιζήσασα σεξουα-

λικής και έμφυλης βίας θα πρέπει να εκθέσει τη βία που έχει υποστεί μπροστά σε ένα κάρτο ειδικούς και θα πρέπει να αξιολογηθεί για την εγκυρότητα της μαρτυρίας της για να πάρει το πράσινο φως να συνεχίσει στην ενδοχώρα. Σημαίνει ότι κάποια θα σκεφτεί να μείνει έγκυος για να χαρακτηριστεί 'ευάλωτη', θα αποφύγει την έκτρωση ενώ δε θέλει παιδί ή και θα κρατήσει ένα παιδί από βιασμό για να πάρει ένα χαρτί. Με λίγα λόγια, όταν η έμφυλη και σεξουαλικοποιημένη βία γίνεται κριτήριο συμμετοχής σε ένα σύνολο πολιτικών δικαιωμάτων, δεν τη διορθώνει, αντιθέτως την οξύνει.

5.2 Ανθρωπισμός ως φίλτρο της 'κακής' από την 'καλή' αλληλεγγύη.

Το ανθρωπιστικό μοντέλο διαχείρισης είχε και μια ακόμα σημαντική χρήση: του διαχωρισμού της καλής από την κακή αλληλεγγύη. Όσο περνούσε η περίοδος μεγάλης κρίσης η κακή αλληλεγγύη, που αποτελεί την πολιτική αλληλεγγύη, άρχισε να ποινικοποιείται και να φιλτράρεται όλο και περισσότερο, εφόσον πλέον η καλή και ελεγχόμενη αλληλεγγύη είχε εδραιωθεί και μπορούσε να κάνει τη δουλειά της χωρίς τις πολιτικές παρεκτροπές της κακής. Αυτό είναι κάτι που έχει χρησιμοποιηθεί και εναντίον μας στην περίπτωση του Ελληνικού, όταν τα επισκεπτήριά μας απαγορεύτηκαν υπό την πρόφαση ότι οι ανάγκες των μεταναστριών καλύπτονται από τα συγγενικά/φιλικά τους πρόσωπα και τις ΜΚΟ. Προς αυτήν την κατεύθυνση δημιουργήθηκε και το Μητρώο ΜΚΟ, που πιστοποιεί ποιες είναι οι έγκριτες ΜΚΟ που μπορούν να έχουν πρόσβαση, ενώ από πρόσφατα οι ΜΚΟ είναι αναγκασμένες πλέον να ελέγχουν αν οι εργαζόμενοί τους έχουν λευκό ποινικό μητρώο. Στα πλαίσια αυτά, φυσικά υπήρξε και απορρόφηση αρκετών ανθρώπων που συμμετείχαν στο κίνημα αλληλεγγύης σε ΜΚΟ και άρα η άμισθη εργασία τους μετατράπηκε σε έμμισθη με όλους τους θεσμικούς περιορισμούς που αυτό φέρει.

5.3 Οι ΜΚΟ ως κοινωνικό κράτος για τους 'μη πολίτες'.

Τέλος, δεν είναι δυνατόν να δούμε την διαχείριση της λεγόμενης 'προσφυγικής κρίσης' έξω από τα πλαίσια της συνολικότερης αναδιάρθρωσης της οικονομίας, του κοινωνικού κράτους και των εργασιακών σχέσεων που πραγματοποιείται στα πλαίσια της λεγόμενης 'οικονομικής κρίσης'. Η προσφυγική κρίση έχει αποτελέσει μια ευκαιρία για την εισροή κεφαλαίων στη χώρα και την απασχόληση ενός σημαντικού αριθμού κυρίως ντόπιων ανέργων (προερχόμενων κατά

βάση από τις ανθρωπιστικές επιστήμες) με ελαστικούς και επισφαλείς όρους εργασίας υπό την ιδεολογία της βοήθειας και του ημι-εθελοντισμού. Ταυτόχρονα, αποτελεί ένα πεδίο υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας για τα πιο υποτιμημένα κομμάτια του πληθυσμού, υπό τη μορφή των στοχευμένων παρεμβάσεων και βραχυπρόθεσμων παροχών που δεν στοιχειοθετούνται ως 'κοινωνικά δικαιώματα' και υπόκεινται σε χρηματοδοτήσεις, 'ευαισθησίες' ιδιωτών, δημοσιότητα, και γενικότερα στους νόμους της αγοράς.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι ΜΚΟ λειτουργώντας στα πρότυπα μιας 'κοινωνικής επιχείρησης' αντιπροσωπεύουν ένα όχημα γενικότερης νεοφιλελευθεροποίησης του κράτους πρόνοιας και της αγοράς εργασίας μέσω της εκχώρησης κομματιών του δημόσιου στον ιδιωτικό τομέα και της ελαστικοποίησης των σχέσεων εργασίας σε υπηρεσίες που παρέχει παραδοσιακά το 'κοινωνικό κράτος'. Οι ΜΚΟ επιτελούν αφενός μια κλασική κρατική λειτουργία κοινωνικής αναπαραγωγής μερίδων του πληθυσμού ενώ ταυτόχρονα οργανώνουν θεσμικά κοινωνικές δυνάμεις μέσω της μισθωτής σχέσης. Ταυτόχρονα, αυτό το διευρυμένο είδος κοινωνικού κράτους αποτελεί για κομμάτια του πληθυσμού – και ειδικότερα γι αυτούς και αυτές που, παρότι βρίσκονται στην εθνική επικράτεια, δεν μετέχουν στη στενή έννοια τους 'δικαιωματικού' κράτους ως πολίτες – την μόνη προνοιακή δομή στην οποία έχουν πρόσβαση.

5.4 Μερικές σκέψεις για να πλοηγηθούμε σε ένα ναρκοθετημένο πεδίο

Παρότι ξεφεύγει από τα όρια αυτού του κειμένου, θεωρήσαμε αναγκαίο να κάνουμε αυτή την μικρή παρένθεση για να μπορέσουμε να πούμε πώς βλέπουμε τη στάση μας εντός ενός χώρου που εμμέσως μας φέρνει σε επαφή με τις ΜΚΟ.

Για όλους τους λόγους που εξηγήσαμε παραπάνω, δεν μπορούμε να φανταστούμε ένα κίνημα που να μην έχει κριτική στάση απέναντι στις ΜΚΟ, όμως θέλουμε να φανταστούμε ένα κίνημα που να εμπεριέχει μετανάστες/ριες. Και γι αυτό δεν είναι δυνατόν να μη μας απασχολεί η υλική τους αναπαραγωγή που αυτή τη στιγμή καλύπτεται σε ένα ποσοστό από τις ΜΚΟ. Όπως αντίστοιχα κι εμάς, μας απασχολεί η κάλυψη κάποιων βασικών μας αναγκών από το κράτος (υγεία, μετακινήσεις κλπ) και συμμετέχουμε σε αγώνες για τη διεκδίκησή της (ενάντια στο ηλεκτρονικό εισιτήριο, ενάντια στο πεντάευρο, εργατικοί αγώνες κλπ) παρότι είμαστε ενάντια στο κράτος. Δεν αρνούμαστε ατομικά να πάρουμε το Κοινωνικό Επίδομα Αλληλεγγύης για να αναπαραχθούμε παρόλο που καταδεικνύουμε πολιτικά (όταν το κάνουμε!) τους ιδεολογικούς και στρατηγικούς λόγους που το κράτος εμπλέκεται στην αναπαραγωγή μας με τους συγκεκριμένους τρόπους που το κάνει. Δεν βρίσκουμε κάποιο κόστος για το κράτος όταν (από ιδεολογική θέση) καλύπτουμε τις ανάγκες μας μέσα από τις δομές αλληλεγγύης, μετακυλίνοντας την αναπαραγωγή μας στις τσέπες μας και το χρόνο μας. Οι δομές αυτές είναι πολιτικά σημαντικές, αφενός γιατί αυτές οι ανάγκες αναπαραγωγής δεν καλύπτονται πρακτικά και αφετέρου γιατί πολιτικοποιούν τις ανάγκες μας και προάγουν τη σύναψη συντροφικών σχέσεων και την καθημερινή συνύπαρξη ενάντια στην εξατομίκευση και την ιδιώτευση. Όμως αν τις δεχτούμε ως καθαρή θετικότητα τότε απλά αποδεχόμαστε και τον κόσμο ανισότητας που τις κάνει δυνατές. Αυτό δηλαδή που προσάπτουμε στις ΜΚΟ. Ως εκ τούτου, όταν βρίσκόμαστε μέσα στο κέντρο δε βλέπουμε τις ΜΚΟ ως

κάτι συγγενές με αυτό που κάνουμε εμείς για να ανταγωνιστούμε μαζί τους για το ποιος θα αναλάβει τη νομική/υλική στήριξη των μεταναστών. Αντίθετα, τις βλέπουμε ως ένα μέρος του ευρύτερου κρατικού μηχανισμού και ως τέτοιες τις αντιμετωπίζουμε. Θεωρούμε σημαντικό οι μετανάστες να είναι ενήμερες για τις παροχές που δικαιούνται και να αποφασίζουν για τις εαυτές τους αν θα τις πάρουν, αν θα τις απορρίψουν, αν θα αγωνιστούν γι αυτές και αν θα τις καταγγείλουν ως ρατσιστικές. Δεν θέλουμε να αναλάβουμε προνοιακές λειτουργίες όταν αυτές παρέχονται (ιδίως στις περιπτώσεις που είναι πιο αποτελεσματικές ή ταχύτερες), εκτός αν αυτό θέλουν οι μετανάστες για πολιτικούς ή άλλους λόγους. Δεν είναι αυτοσκοπός η κάλυψη των αναγκών με αδιαμεσολάβητους όρους αλληλεγγύης, αλλά η ενδυνάμωση, η ενίσχυση της αυτονομίας των μεταναστών και η απελευθέρωσή τους.

Στα πλαίσια αυτά, κομμάτι της αλληλεγγύης μας είναι να σπάμε την ανισότητα της μεταξύ μας σχέσης μοιραζόμενες τις πληροφορίες που εμείς ως λευκές ντόπιες με ελληνική ταυτότητα έχουμε για αυτές τις παροχές και τους τρόπους διεκδίκησής τους. Ταυτόχρονα ενημερώνουμε με ειλικρίνεια για το ποιες είμαστε και ποια είναι τα όρια μας σε αυτά που μπορούμε να παρέχουμε υλικά και να υποστηρίξουμε πολιτικά. Φυσικά όπως είπαμε, συχνά οι παροχές των ΜΚΟ χρησιμοποιούνται ως άλλοθι εναντίον μας για να διακοπεί η πρόσβαση μας ως αλληλέγγυων. Δε θεωρούμε λύση όμως να μην υπάρχουν υπηρεσίες για να είναι αυτές το δικό μας άλλοθι για την πρόσβαση, ούτε είναι και δική μας απόφαση να πάρουμε. Άλλωστε οι ανάγκες των μεταναστών δεν εξαντλούνται στην υγειονομική και νομική τους υποστήριξη και άρα η δική μας προσπάθεια για το χτίσιμο μιας κοινότητας αγώνα δεν τελειώνει εκεί. Εμείς συνεχίζουμε να διεκδικούμε την πρόσβαση ανεξαρτήτως αν αυτό γίνεται μέσα από την κάλυψη υλικών αναγκών, τις προσωπικές σχέσεις ή την πολιτική αλληλεγγύη. Φυσικά δε θεωρούμε μια τέτοια στάση ως συνεργασία με τις ΜΚΟ, όσο δε συνιστά συνεργασία με το κράτος η συμμετοχή σε μια ομάδα ανέργων που εκτός από την εναντιωματική πολιτική δουλειά που κάνει, παρέχει ενημέρωση για τα δικαιώματά των ανέργων και υποστήριξη για τη διεκδίκηση του επιδόματος ανεργίας. Αντιστοίχως, θεωρούμε κομμάτι της πολιτικής μας δουλειάς να διευκολύνουμε την πρόσβαση στις παροχές όσων των επιθυμούν, ενώ ταυτόχρονα καταδεικνύουμε προς τα έξω τη λογική διαχωρισμού πάνω στην οποία βασίζονται αυτές οι παροχές.

Στην κινηματική μας όμως εμπειρία έχουμε συχνά έρθει αντιμέτωπες με μια αλληλεγγύη που έχει δυο μέτρα και δυο σταθμά για τους 'πολιτικά κοντινούς' και γι αυτούς που στοχοποιούνται από το κράτος ως 'άλλοι'. Η εφαρμογή αυστηρότερων ιδεολογικών κριτηρίων όταν κάνουμε αλληλεγγύη σε αυτούς που βρίσκονται στον πάτο της κοινωνικής ιεραρχίας εν αντιθέσει με την αλληλεγγύη σε 'πολιτικά ομοίους' για μας έχει προβληματικές και ρατσιστικές συνδηλώσεις. Αφενός γιατί προϋποθέτει πως εμείς και οι όποιοι άλλοι έχουμε την ίδια πρόσβαση στην άσκηση πολιτικής, με τους στενούς όρους που εμείς την εννοούμε, και μπορούμε να κριθούμε υπό το ίδιο πρίσμα και αφετέρου ότι οι ανάγκες των άλλων είναι λιγότερο σημαντικές ή πολύπλοκες, ακριβώς επειδή όντας αποκλεισμένοι κοινωνικά 'χάνουν λιγότερα' όταν στοχοποιούνται από το κράτος.

Παρουσίαση της μπροσούρας: μια πειραματική προσέγγιση

Η παρουσίαση της μπροσούρας είχε ως στόχο να επικοινωνήσουμε με κοντινά μας άτομα και συλλογικότητες τις σκέψεις και τους προβληματισμούς που ανέκυψαν και ταυτόχρονα να ακούσουμε και να ενσωματώσουμε σχόλια, σκέψεις και εμπειρίες μέσα από αυτήν την αλληλεπίδραση.

Η μορφή που θα είχε αυτή η παρουσίαση μας απασχόλησε ιδιαίτερα καθώς θέλαμε να διαρρήξουμε την κλασική μορφή εκδήλωσης με την φόρμα εισήγηση-τοποθετήσεις-ερωτήσεις-απαντήσεις που ευνοούν έναν διαχωρισμό μεταξύ κάποιων που γνωρίζουν και κάποιων που ακούν/μαθαίνουν. Έχουμε παρατηρήσει και βιώσει πως μια τέτοια δομή συχνά αποτρέπει τη συμμετοχή ανθρώπων στην κουβέντα είτε λόγω της δημόσιας έκθεσης που ενέχει είτε λόγω της αδυναμίας άρθρωσης σε πρώτο χρόνο μιας συγκροτημένης ατομικής τοποθέτησης απέναντι σε μια συγκροτημένη εισήγηση που έχει χρειαστεί πολλές συνελεύσεις και συλλογική δουλειά για να ολοκληρωθεί. Αυτό γίνεται εμφανές στη συχνή αμηχανία που ακολουθεί αρκετά κλειστού τύπου εισηγήσεις με δεκάλεπτα κενά σιωπής μέχρι κάποιος και πολύ σπανιότερα κάποια ή κάποιος να μιλήσει, να βρει το θάρρος να ρωτήσει κάτι ή να έχει ήδη μια επεξεργασμένη τοποθέτηση που μπορεί να καταθέσει. Θεωρούμε, επίσης, πως είναι ευθύνη και της διοργάνωσης μιας εκδήλωσης να δημιουργήσει τους όρους μιας συμμετοχικής συζήτησης, καθώς δε θεωρούμε ότι η συμμετοχή στην κουβέντα είναι απλά αποτέλεσμα ατομικής θέλησης αλλά καθορίζεται επίσης και από παράγοντες όπως το φύλο, το πολιτισμικό κεφάλαιο, την «κινηματική εμπειρία», καθώς και από την έκθεση που βιώνουμε σε τέτοιες διαδικασίες, τις ανασφάλειες και το άγχος που μας κατακλύζει στην προσπάθεια μας να μιλήσουμε και να γίνουμε ακουστά. Έτσι, ξεκινώντας από αυτές τις σκέψεις, αποφασίσαμε να πειραματιστούμε και να φανταστούμε άλλους τρόπους που θα μπορούσε να γίνει μια τέτοια εκδήλωση.

Αποφασίσαμε, λοιπόν, πέρα από την μπροσούρα να έχουμε και κάποια ερωτήματα τα οποία μας απασχόλησαν και τα οποία θα συζητούσαμε συλλογικά. Εξαρχής λοιπόν, υπήρχε η ιδέα να δημιουργηθούν μικρές ομάδες ατόμων οι οποίες θα συζητούσαν κάποιες από τις πτυχές που παρουσιάσαμε ή άλλες που μπορεί να προκύπτανε μέσα από την κουβέντα. Φυσικά η συμμετοχή στους κύκλους ήταν προαιρετική αλλά ελάχιστος κόσμος δε συμμετείχε. Αφού αφέθηκε κάποιος χρόνος για κουβέντα σε μικρό κύκλο, ένα ή περισσότερα άτομα από την κάθε ομάδα παρουσίαζαν την περίληψη της κουβέντας που έγινε στο εσωτερικό της ομάδας στο σύνολο των παρευρισκομένων. Με αφορμή όσα ακούστηκαν, συνεχίστηκε η συζήτηση με τοποθετήσεις, σχόλια και ερωτήματα. Δίνοντας μια κατεύθυνση και δομή στην κουβέντα, ελπίζουμε πως δόθηκε η ευκαιρία, σε όσα από εμάς δυσκολεύονται να τοποθετηθούν μπροστά σε ένα πλήθος ή να σκεφτούν να πουν κάτι αμέσως μετά από μια συγκροτημένη εισήγηση, μιας πιο ενεργής συνεισφοράς στην κουβέντα και στην εκδήλωση εν γένει. Μια τέτοια διαδικασία, βοήθησε και εμάς να πάρουμε πολύτιμο feedback και να μάθουμε από εμπειρίες που πιθανώς δεν θα εκτίθονταν διαφορετικά. Αναγνωρίζουμε πως μια μπροσούρα είναι σίγουρα, μεταξύ άλλων, και μια λογοκεντρική απεικόνιση της εμπειρίας μας. Όμως εξίσου σημαντικές για εμάς είναι και οι ενσώματες και συναισθηματικές διαστάσεις των εμπειριών μας. Στο βαθμό που προσπαθήσαμε στο κείμενο να αποδώσουμε τον πολυεπίπεδο χα-

ρακτήρα αυτών των εμπειριών, θεωρήσαμε σημαντικό να εστιάσουμε και στον τρόπο που αυτό θα μπορούσε να αποτυπωθεί στο πλαίσιο μιας εκδήλωσης. Ο τρόπος να καταπιαστούμε με κάποια από αυτά τα ερωτήματα δεν θέλαμε να περιοριστεί απαραίτητα σε μια μορφή λόγου-τοποθέτησης, αλλά επιδιώξαμε να δοθεί ένα εύρος στην πολιτική έκφραση και επεξεργασία των ερωτημάτων.

Για το λόγο αυτό μοιράζαμε μαρκαδόρους και πολύχρωμα χαρτιά, αφήνοντας ανοιχτό τον τρόπο που το καθένα θα επιθυμούσε να εκφραστεί πχ μέσα από ζωγραφιές, ποιήματα, στίχους, συνθήματα. Ακόμα και αν τελικά αυτά τα μέσα δεν χρησιμοποιηθούν τόσο ή μας φέρουν σε μια αρχική αμηχανία, θεωρούμε σημαντικό τα μέσα αυτά να υπάρχουν, να αναδεικνύονται και να αναγνωρίζονται ως εξίσου valid μέσα των πολιτικών μας και του τρόπου που επιλέγουμε να κάνουμε πολιτικά πράγματα.

Το να φανταστούμε και να δημιουργούμε άλλους τρόπους του συσχετίζεσθε είναι και θέλουμε να είναι αναπόσπαστο κομμάτι των πολιτικών μας. Για τον λόγο αυτό, διαμορφώσαμε τον χώρο ώστε να είμαστε σε κύκλο μεταξύ μας και να αποφύγουμε μια χωρική αποτύπωση που διαχωρίζει αυτούς που μιλούν/έχουν τον λόγο (γνώση) και αυτούς που ακούν/μαθαίνουν. Επιπλέον προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε μια πιο οικεία ατμόσφαιρα, με καθίσματα, με χρώματα, με αφίσες και φωτογραφίες στους τοίχους. Θέλαμε, μεταξύ άλλων, να πειραματιστούμε με τον τρόπο που γίνονται αυτές οι εκδηλώσεις. Δεν θέλαμε απλά κάτι πιο συμμετοχικό, αλλά ταυτόχρονα κάτι πιο οικείο, πιο συντροφικό, πιο συναισθηματικό... προσπαθώντας να αποτυπώσουμε την πεποίθηση ότι οι πολιτικές μας δεν είναι μόνο το τι κάνουμε αλλά και πώς το κάνουμε, πώς χτίζουμε σχέσεις και πώς τις φροντίζουμε. Θέλουμε να βρίσκουμε τρόπους που να μας συμπεριλαμβάνουν περισσότερο και εμάς και τα άλλα και να έρθουμε πιο κοντά με όρους μιας κοινής πολιτικής σχεσιακότητας. Όλος αυτός ο πειραματισμός δεν ήταν για εμάς κάτι δεδομένο αλλά ένας διαρκής αναστοχασμός για τις πολιτικές που κάνουμε και θέλουμε να κάνουμε μαζί με άλλα.

Ελπίζουμε να περάσατε ωραία!

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ/ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΚΟΥΒΕΝΤΑ

1. Μέσα από την εμπειρία μας έχουμε δει διαφορετικές χρήσεις και ποιότητες κρατικής βίας ανάλογα με το φύλο, για παράδειγμα περισσότερη ή λιγότερη φυσική βία, στέρηση παιδιών, καταναγκαστικό κόψιμο μαλλιών κλπ. Ποιες είναι οι σκέψεις και εμπειρίες σχετικά με το πώς τα φύλα και οι σεξουαλικότητες διαμεσολαβούν την κρατική βία και πως το κράτος αξιοποιεί τους λόγους περί φύλου για πειθάρχηση μεταναστών/τριών;
2. Πως το φύλο διαμεσολαβεί τις αντιστάσεις; Ποιοι άλλοι παράγοντες εκτός από το φύλο συνεπιδρούν στην διαμόρφωση των αντιστάσεων; πχ. εξεγέρσεις αμυδαλέζας, αποχές συσσιτίου ελληνικού, άλλα παραδείγματα.. (χρονικό πλαίσιο, τοποθεσία κκ, ανοιχτό- κλειστό κκ, πολιτική συγκυρία, νησιά-ηπειρωτική Ελλάδα). Ποιες οι εμπειρίες/σκέψεις σας σε σχέση με αυτό;
3. Πώς μπορούμε προσεγγίσουμε το ζήτημα της κάλυψης των 'αναγκών' ως μέρος της αλληλεγγύης; Έχετε σκέψεις ή εμπειρίες σχετικά με αυτό το αδύνατο όριο για το οποίο μιλήσαμε στην εισήγηση και πώς εσείς το βλέπετε, πώς νιώσατε σε αντίστοιχες περιπτώσεις, πώς το δουλέψατε ατομικά ή συλλογικά;
4. Τί είδους σχέσεις μπορούν να χτιστούν ανάμεσα σε αυτ@ που 'κάνουν' αλληλεγγύη και σε αυτ@ που είναι οι 'δέκτες' της αλληλεγγύης είτε στα πλαίσια μεταναστευτικών αγώνων είτε στις άλλες ατομικές και συλλογικές συναντήσεις μας με μετανάστριες/ες στο ευρύτερο κοινωνικό πεδίο; Ποια τα όρια αυτών των σχέσεων και πώς μπορούμε να τα διαρρήξουμε, αν μπορούμε;
5. Πως συνδέουμε την κουηρ φεμινιστική πολιτική με την αλληλεγγύη σε κάποιες που δεν εκκινούν από τα ίδια βιώματα ή/και τους ίδιους τρόπους πολιτικοποίησής βιωμάτων; Οι δικοί μας φεμινισμοί, με τις μορφές/αιτήματα/περιεχόμενα/πρακτικές διαμορφωμένα ιστορικά εντός ενός δυτικού πλαισίου, μπορούν (και πώς) να συναντηθούν με άλλες καταπιέσεις και βιώματα; π.χ. στην περίπτωση που έβγαινε κάποια αφίσα μας σε άλλες γλώσσες, θεωρούμε ότι θα μιλούσε σε μια τύπα που έχει έρθει εδώ και μερικά χρόνια από το Καμερούν και μένει στην Κυψέλη, όπου συνήθως αφισοκολλούμε;
6. Τί σημαίνει για εμάς έμφυλος καταμερισμός εργασίας μέσα στις συνελεύσεις; Έχουμε παραδείγματα από την εμπειρία μας; Μπορούμε να σκεφτούμε τρόπους αντιμετώπισής του;
7. Τα βιώματα που δεν έχουν να κάνουν άμεσα με τις δικές μας καταπιέσεις αλλά με τις συλλογικές μας αποφάσεις έχουν χώρο σε πολιτικές διαδικασίες και με ποιο τρόπο μπορούν να μπουν σε αυτές; πχ. τι ρόλο έχουν τα βιώματα των επισκεπτηρίων/άλλων δράσεων και ο αντίκτυπος που έχουν στην καθημέρα με βάση τα προσωπικά της όρια μέσα σε συλλογικές διαδικασίες;
8. Πώς αναγνωρίζουμε και τί βλέπουμε ως αγώνα; Έχουμε παραδείγματα και εμπειρίες από ατομικές/συλλογικές αρνήσεις που δεν θα αναγνωρίζονταν

αντανακλαστικά ως τέτοιες; Πώς μπορούμε να αποδώσουμε τη σημασία που αντιστοιχεί σε έναν αγώνα ο οποίος πληροί τα κριτήρια 'αγωνιστικότητας' και 'πολιτικότητας' χωρίς να αναπαράγουμε κριτήρια/ιδανικά μαχητικότητας; Πώς μπορούμε να μην ιεραρχούμε διαφορετικές μορφές αγώνα;

9. Ποιες είναι οι σκέψεις μας και οι εμπειρίες μας σε σχέση με την αλληλεπίδραση με ΜΚΟ στα πλαίσια της αλληλεγγύης μας και της πολιτικής μας δράσης; Τί όρια που έχουμε αντιμετωπίσει; Πώς βλέπουμε το ρόλο τους σε σχέση με την κάλυψη βασικών αναγκών;

10. Εμείς μιλώντας και γράφοντας διαπιστώσαμε πως κάναμε γενικεύσεις όπως 'το υποκείμενο της μετανάστευσης' χωρίς να βλέπουμε διαφοροποιήσεις στις καταπιέσεις και τις εμπειρίες αυτών που έχουν χαρτιά/δεν έχουν χαρτιά/ είναι 2ης γενιάς κλπ. ή θεωρούμε σχεδόν αντανακλαστικά πως μια μη λευκή γυναίκα είναι μετανάστρια. Πώς μέσα από τις διαπροσωπικές επαφές μας/συλλογικές μας δράσεις μπορούμε να αναγνωρίσουμε και να αναμετρηθούμε με τις δικές μας εκφάνσεις ρατσισμού;

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡ
ΜΟΝΗ.

ΛΕΥΤΕΡΙΑ

στη Σαχάρα Talek
ΗΠΕΡΛΟΝΑ
ΣΥΝΑΚΤΗΡΙΑ

Επίλογος

Όπως αναφέραμε και στην αρχή της προσούρας, το κλείσιμο της ομάδας μας βρήκε χωρίς να έχουμε ολοκληρώσει τη συγγραφή της δουλειάς αυτής. Σίγουρα με ένα σημαντικό διάστημα να έχει περάσει, θα υπήρχαν σημεία τα οποία θα επαναδιαπραγματευόμασταν ή θα επικαιροποιήσαμε υπό το φως νέων δεδομένων. Ωστόσο, η απουσία της συλλογικής διαδικασίας της συνέλευσης μας απέτρεψε από το να πειράξουμε οτιδήποτε στο περιεχόμενο και το ύφος του κειμένου, εφόσον δε θα μπορούσε να περάσει από μια διαδικασία συλλογικής συνδιαμόρφωσης, επεξεργασίας και ομοφωνίας. Για τον ίδιο ακριβώς λόγο δεν μπορούμε να προβούμε και σε μια συγκροτημένη εξαγωγή συμπερασμάτων παρά μόνο σε μερικές αποσπασματικές συμπερασματικές παρατηρήσεις. Το κλείσιμο του κέντρου κράτησης του Ελληνικού ήταν σε μεγάλο βαθμό μια νίκη των αγωνιζόμενων μεταναστριών και του κινήματος αλληλεγγύης. Το κλείσιμο του κέντρου όμως σηματοδοτήθηκε και από τη μεταφορά των κρατούμενων γυναικών στην Πέτρου Ράλλη, ένα χώρο με πολύ πιο αυστηρούς όρους επισκεπτηρίων, χωρίς δυνατότητα προαυλισμού, με συχνότερα περιστατικά αστυνομικής βίας. Αρκετές από τις μετανάστριες που ήταν κρατούμενες εν τέλει απελευθερώθηκαν, ωστόσο αυτές που έμειναν αλλά και όσες ακολούθησαν είχαν να αντιμετωπίσουν χειρότερες συνθήκες από αυτές που επικρατούσαν στο κέντρο κράτησης του Ελληνικού και μικρότερες δυνατότητες επικοινωνίας με τους έξω. Παρόλα αυτά οι κρατούμενες στο κέντρο κράτησης της Πέτρου Ράλλη έχουν συνεχίσει να αγωνίζονται με απεργίες πείνας, καταγγελίες, μικρές ή μεγάλες αντιστάσεις. Η δουλειά που συνέχισαν να κάνουν ορισμένες συλλογικότητες, και ιδίως ο Συντονισμός συλλογικοτήτων και ατόμων ενάντια στα κέντρα κράτησης με επισκεπτήρια και διαρκείς παρεμβάσεις έξω από το κέντρο κράτησης της Πέτρου Ράλλη, καθώς και το Σπίτι των Γυναικών για την ενδυνάμωση και τη Χειραφέτηση με τακτικά επισκεπτήρια, παροχή υλικής στήριξης και τη δημοσιοποίηση του λόγου, των καταγγελιών και των αγώνων των κρατούμενων μεταναστριών ήταν και είναι μια πολύ σημαντική συνέχεια, κάτω από ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες.

Είναι γεγονός πως οι εκδικητικές μεταγωγές είναι μια συνήθης πρακτική των κρατικών μηχανισμών απέναντι σε αγώνες κρατούμενων, ωστόσο στην περίπτωση των μεταναστ(ρι)ών η μεταφορά του συνόλου των κρατούμενων και η πλήρης αναδιάρθρωση της χωρικής τους κατανομής αποκαλύπτει και μια πιο δομική διάσταση που καθιστά αυτήν την τακτική πιο πρόσφορη. Οι μετανάστ(ρι)ες υπόκεινται σε μια λογική διαχείρισης πληθυσμών και όχι σε μια εξατομικευμένη αντιμετώπιση. Ως μετανάστ(ρι)ες αναπαρίστανται ως «μετακινούμενοι πληθυσμοί» που έτσι κι αλλιώς δεν έχουν «τόπο» και άρα δεν έχουν και δικαίωμα σε σταθερό τόπο, ακόμα και αν αυτό είναι ένα κέντρο κράτησης με καλύτερες συνθήκες από ένα άλλο, ένα καμπ στο οποίο έχει φίλους και συγγενείς, ένα διαμέρισμα στο οποίο έχει μείνει ήδη 6 μήνες και δε θέλει να φύγει ή μια κατάληψη δίπλα από την οποία έχει ξεκινήσει να πηγαίνει σχολείο και να χτίζει μια κανονικότητα. Παράλληλα η συχνή απουσία ισχυρών ριζωμάτων και δικτύων σχέσεων λόγω της πρόσφατης έλευσης τους σε μια χώρα, η απουσία νομικής στήριξης και συνεπώς νομικών κωλυμάτων που θα μπορούσαν να προβάλλουν κάνει τέτοιες πρακτικές να έχουν μικρότερο πολιτικό κόστος από ότι αν αφορούσε ντόπιο πληθυσμό. Αυτή η δυνατότητα απεδαφικοποίησης των μεταναστ(ρι)ών από σημεία όπου αρθρώνονται αγώνες και βίαιης επανεδαφικο-

ποίησης τους σε σημεία που είναι δυσκολότερη η συγκρότησή τους δυσχεραίνει το έργο των συνελεύσεων και ατόμων που στέκονται αλληλέγγυα. Ταυτόχρονα καθιστά ακόμα πιο αναγκαία τη σύνδεση των τοπικών αγώνων με ευρύτερα πολιτικά προτάγματα ενάντια στην αντιμεταναστευτική πολιτική του ελληνικού κράτους. Ακριβώς επειδή το κράτος έχει τη δυνατότητα να κλείνει στρατόπεδα συγκέντρωσης και να ανοίγει άλλα, να μεταφέρει έναν μεταναστευτικό πληθυσμό από ένα σημείο σε ένα άλλο χωρίς ιδιαίτερο πολιτικό κόστος, είναι σημαντικό όταν μιλάμε ενάντια στα κέντρα κράτησης να μιλάμε ταυτόχρονα και υπέρ των μεταναστ(ρι)ών. Αυτή η θετικότητα δε θα πρέπει να αφορά μόνο την «ελευθερία» να μετακινούνται αλλά και την ελευθερία να ριζώνουν στα ίδια σπίτια, στις ίδιες γειτονιές και στις ίδιες δουλειές με τ@ ντόπι@. Με τους φασίστες να οικειοποιούνται συνθήματα ενάντια στα κέντρα κράτησης είναι σημαντικό να τονίζουμε ξανά και ξανά ότι δε θέλουμε τα στρατόπεδα συγκέντρωσης γιατί θέλουμε να είμαστε μαζί, στις πολυεθνικές γειτονιές, στα σχολεία, στη δουλειά.

Το βάθεμα των σχέσεων στο κοινωνικό πεδίο εκτός των τειχών είναι πέρα από όλα τα υπόλοιπα και προϋπόθεση για τη συγκρότηση ακόμα πιο σθεναρών αντιστάσεων εντός των τειχών.

7ΧΡΟΝΙΑ μωβ καφενείο

παρασκευή 20.5
19:00 ΕΚΔΗΛΩΣΗ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ
Φύλα, μεταναστεύσεις & σκώπες
 το παιχνίδι των συγκρούσεων μεταναστευικών του Ελληνισμού

με προσκεκλημένο ομιλητή τον συγγραφέα και κριτικό Μιχαήλ Λαζαρίδη (ΑΚ/Α)

με προσκεκλημένη ομιλήτρια την ποιήτρια και κριτική Μανώλη Λεπεντκά

ΝΑ ΓΚΡΕΜΙΣΟΥΜΕ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΟΥ ΣΟΜΑΤΟΣ, ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ, ΤΗΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ

ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΡΕΨΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΒΕΒΗΜΕΝΗ ΓΕΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΦΑΜΠΡΙΚΑ ΥΦΑΝΕΤ
 οργάνωση & διοργάνωση: ΕΛΕΝΑ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗ
 ΠΑΡΑΚΛΗΤΗΣ 19, ΣΕΒΕΡΙ, ΑΤ

σάββατο 21.5
21:00 ΣΥΝΑΥΛΙΑ

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΣΤΗΝ ΣΑΝΑΑ

ΚΑΙ ΣΕ ΟΛΕΣ/ΟΥΣ ΤΙΣ/ΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΕΣ/ΕΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 22/1
19.00
ΜΙΚΡΟΦΩΝΙΚΗ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

ΣΑΒΒΑΤΟ 23/1
12.00
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ/ΠΟΡΕΙΑ ΠΛ. ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ

ΤΡΙΤΗ 26/1
9.00
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΣΑΝΑΑ ΤΑΛΕΜΠ ΔΙΚΑΔΕΤΗΡΙΑ ΕΥΕΛΛΙΔΩΝ, ΚΤΗΡΙΟ 2

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΕΣ/ΟΙ ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΗΣ ΣΑΝΑΑ ΤΑΛΕΜΠ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΓΚΛΕΙΣΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΜΟΝΗ

"Το όνειρό μου είναι να ζήσω στην Ελλάδα και να εργάζομαι. Είπαμε να μην αφήσουμε την χώρα μας γιατί η Ελλάδα είναι η πατρίδα μας."
 Δημήτρης, 28 ετών, από την Αλβανία

Ο Δημήτρης είναι ένας από τους πολλούς που έχουν έρθει στην Ελλάδα με την ελπίδα να βρουν καλύτερη ζωή. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Ο Δημήτρης είναι ένας από τους πολλούς που έχουν έρθει στην Ελλάδα με την ελπίδα να βρουν καλύτερη ζωή. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΑ ΕΓΚΛΕΙΣΤΗ

Στη μετανάστευση των αλλοδαπών, η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει γίνει ο προορισμός για πολλούς. Αλλά η πραγματικότητα είναι διαφορετική.